

And cherish deep within
thy heart the memory of those
who have served as a channel
of light to thy perplexed soul
and be thou grateful to them,

—Golden Precepts Of
Trismegistus.

OPINION

Founded by Mahatma Gandhi in 1903.

Former Editor: Manifal Gandhi—1918-1956.

No. 8 —Vol. LVI.

Friday, 28th February, 1958

REGISTERED AT THE G.P.O. AS A NEWSPAPER.
Price: FOUR PENCE

AZAD: A RESPECTED MUSLIM SCHOLAR AND GREAT INDIAN PATRIOT

AZAD DEAD

A special Press Release from the Commissioner for India in East Africa, issued in Nairobi on Monday, February 24 reads: The Commission for India regret to announce the death in New Delhi on Saturday morning of Maulana Abul Kalam Azad, India's Education Minister.

MAULANA AZAD, who was member of the Working Committee of the Congress Party, has been described as the most important of India's national leaders after Mr. Nehru. He was the senior-most member of the Cabinet.

Born in Mecca in 1889, he spent his childhood in Arabia and was educated under private tutors. After completing his studies in Arabic and oriental theology at the age of 14, he visited Iraq, Egypt, Syria, Turkey and France and through private study acquired knowledge of European languages and literature.

He came to India with his father and started an Urdu weekly "Al-Hilal" in Calcutta in 1912. The British Government suppressed the journal in 1914 and interned him in Ranchi. After his release in 1920, Maulana Azad took a leading part in the Indian political movements known as Khilafat and non-cooperation and was arrested and imprisoned for two years. He took an active part in

the civil disobedience campaigns of 1930-32, and suffered imprisonments. In August 1942, he was imprisoned in connection with the 'Quit India' movement and was released in June, 1945.

Chief Spokesman

Maulana Azad was elected President of the special session of the Congress in Delhi in 1923 and also in 1930. In 1940 he was again elected President in which capacity he continued till 1946. He acted as the chief spokesman of the Congress Party during negotiations which preceded Indian independence—with the Cripps Mission in 1942 and again with the British Cabinet Mission in 1946.

In January 1947, he join-

MAULANA ABUL KALAM AZAD

ed the Interim Government as Member for Education and Arts in place of Mr. Asaf Ali, who was appointed India's Ambassador at Washington. In August the same year, he became Minister for Education and in May 1952 was given additional charge of the portfolios of Natural Resource and Scientific Research. He was elected Deputy leader of the Congress Party in Parliament in 1951 and, again in 1952 after the first general elections.

Scholar

A Muslim scholar of great repute, Maulana Abul Kalam Azad has written several books on different branches of philosophy and

literature. His commentary on the Quran is particularly well-known.

Nairobi Commission Offices Close

Flags are flying half mast throughout India and a seven-day state mourning has been proclaimed on account of the death early on Saturday of Maulana Abul Kalam Azad, one of India's greatest national leaders.

The offices of the Commission for India in Nairobi, the Trade Commission in Mombasa and the Commission for India at Salisbury were closed on Saturday and flags over them flew half mast.

OPINION

FRIDAY, 28TH FEBRUARY, 1958

Maulana Abul Kalam Azad

THE death of Maulana Abul Kalam Azad over the last week-end has removed from Indian national life a truly great man who was at the same time a patriot who played a very unique role in India's struggle for and realisation of independence.

Born a Muslim, he always remained a Muslim and in his spare moments made rich contributions to Muslim culture. At the same time he crossed the religious line to find in Gandhi, a Hindu, a leader and in satyagraha an ideology deserving of the very best that he could give. After he had joined the Congress movement his life was one story of unswerving devotion to the ideal of a united India.

Trials

There were trying moments, when this loyalty was tested to breaking point—as in the great split when Gandhi and Jinnah parted company; as in the communal massacres which followed the declaration of independence. How trying these were and how intense the emotions were which were roused can be seen from the fact that the Mahatma himself lost his life at the hands of a fanatic who saw no valid reason why Hindus should be tolerant in their hour of victory when for centuries very many of them had been oppressed also by the Muslims.

But throughout these crises, which rocked India from one end to the other, Abul Kalam Azad did not allow the obvious to cloud his vision of the intrinsic, the immediate to destroy the ultimately real. He remained steadfast in his belief that the ideal of a free India was a stronger, more reliable and more permanent bond of unity for India than race, blood or religion itself.

Secular State

And when the hour of India's liberation struck it was because there were men like Mahatma Gandhi and Maulana Azad that India emerged as a secular State in which the Hindu and the Muslim could live in the light of their beliefs and at the same time cherish one uniting loyalty which gave them a strong and lasting sense of belonging together.

In the hearts of the friends and admirers of India right round the world Maulana Abul Kalam Azad will always occupy a proud position and will be remembered with reverence. He was not the type of man who feared to do the right thing, regardless of cost. And because of this in moments of trial he emerged as a pillar of

strength around whom very many Muslims could rally and work hand in hand with their Hindu countrymen to advance the cause of Indian independence.

Consolation

In joining the government and the people of India in mourning the loss of an outstanding nation-builder we find immense consolation, as we are sure the people of India also do, in the fact that Maulana Abul Kalam Azad gave his very best to India and that best produced a united and great nation.

Last Moments Of A Great Leader

WE have just received a telegram from our special correspondent in India, describing the illness and death of Maulana Abul Kalam Azad, Education Minister of India. Maulana Azad, suffered a paralytic stroke, on Wednesday, February 19. He was attended by nine doctors, and on Friday night, hearing the seriousness of his condition, Mr. Nehru and other ministers rushed to his residence. The doctor in charge informed Maulana Azad of Mr. Nehru's presence, and Azad opened his eyes and said "Khuda Hafiz," which means "Farewell." Nehru broke down and Azad, speaking to the doctor, who was preparing an injection said: "Please leave me to God." Maulana Azad died on Saturday, Feb. 22, at 2.15 a.m. He was laid to rest with full military honours and customary religious rites at 3.10 p.m. on Saturday near Jama Masjid, Delhi. Prime Minister, Nehru, President Rajendra Prasad, Sir Radhakrishnan and Mr. Govind Vallabh Pant wept bitterly as Maulana Azad's body was lowered into the grave, and the military bugles sounded the last salute. About half-a-million people attended the funeral.

Numerous messages of condolence have arrived from all parts of the world. Plans are being discussed for installing a portrait of Maulana Azad in Parliament and for the translating and popularizing his literature and also for the collection of a fund for a scholarship to study Arabic.

FAREWELL

*God lived in him and he lived in God!
Oh! for the touch of the vanished hand
and the voice that is no more...
The greatest man of our ages, gone by
and ages to come...
No more that divine touch to soothe...*

Comment On Men And Events

University Of S.A. To Train African Leaders?

By JORDAN K. NGUBANE

PROFESSOR PAAUW, head of the University of South Africa, recently went on record as saying that consideration was being given by his university to the idea of training African leaders. These men would obviously be intended to play no small part in moving their people in directions which could enable them to make better use of their lives.

The idea has two sides to it. On the one hand it is a clear admission that the day is in sight when the African will determine his own destiny. That is a welcome and important admission. It might pave the way for the training of the African in fields of learning which are barred to him at the moment. It might even pave the way for possible agreement on goals and facilitate co-operation in finding solutions to problems of common interest.

On the other it might be a very dangerous move to give content to the aims of Bantu Education. And it is this possibility which I find most disturbing. But let us examine this side a little more fully.

Dangerously Vague

The idea of training leaders is in itself dangerously vague. In a multi-racial society where race determines status what is a leader? Is it the man who sees salvation for his people in active co-operation with the White race oppressor? Oppressor here specifically meaning the segregationist? Or the man who will use his influence to inculcate adoration of the money-morality of the White man and in doing that weaken the ideal of sacrifice which has enabled the African to keep his struggle for freedom moving forward in spite of terrific odds? There are very many people in the growing African middle class who believe and teach that politics and work to uplift the less fortunate is all a waste of time; that freedom will come when the African has built up his economic power, meaning by this not the united strength of the masses but fat bank balances and large insurance policies. These men are materialists on the democratic side of the ideological fence and they are a menace to the African's struggle for self-determination. They give to it the wrong bias.

Or, did Professor Paauw have in mind the training of independent African thinkers in the tradition of reformers in Europe

who went to the stake for what they believed to be right? Or, is the university considering the idea of producing men with a highly developed race-consciousness who will set themselves the goal of expelling the White man from Africa?

White Baasskap

On the other hand it is quite possible, with Bantu Education as background, that the leaders so trained would be expected to accept race as the determinant of a people's destiny and from there set themselves the task of perpetuating the myth of White trusteeship.

We should be fair to Professor Paauw and not rule out the possibility that what he might have had in mind was the production of an elite among the Africans whose outlook as a group would be orientated in the direction of race equality and who would be equipped to raise their people to the requirements of this status with the minimum of delay.

No one will quarrel with the University of South Africa if it lays down the principles which go into making a leader. But in a community riddled throughout and through by the race virus most Africans would regard the University, which is controlled by White men, as poorly equipped to prescribe leadership standards for a community in whose oppression most White people have a deeply vested interest.

With the fears about the real goals of Bantu Education very much in mind, most Africans will want to know how Professor Paauw proposes to steer a middle course between the irreconcilable demands of Bantu Education on the one hand and of the African's goal of self-determination on the other.

Factory

The problem goes deeper than merely steering a middle course, in African eyes. The goals of Bantu Education and of the

African people are so diametrically opposed that there can be no half-way house. The University can either set itself as factory for the production of African leader-goats who will influence their people in the direction of accepting inferiority or

might take a firm and clear stand as the Roman Catholics and the Anglicans have done, against Bantu Education.

It is for Professor Paauw to tell the Africans what it is precisely which he plans for them, without them.

Press Review

S.A. "Degrading Herself"

SOUTH AFRICA'S apartheid policy and Hitler's Germany were mentioned in a leader in the "News Chronicle" on segregation. The "News Chronicle" said: The South African Government still seems determined to degrade itself, at whatever cost, in the eyes of the civilised world.

"Racial classification in the Union is nothing new. Tests to distinguish between the Coloureds and the pure Africans have already been made. These tests are now being applied to the borderline cases, many of whom previously thought they were white. The doctrine of racial supremacy is being carried to its logical conclusion.

"It is enough for an informer to whisper about his neighbours to bring whole families under official investigation and if any tinge of colour is found in the family history the consequences are social disgrace, economic disaster and being struck off the voters roll. It can even mean marriages being cancelled.

Same Principle

"There has been nothing quite like it since the Aryan domination of Nazi Germany. Hitler went very much further in planning the extermination of a race, but the Union is adopting the same principle in proclaiming absolute superiority for one race.

"A card marked in Pretoria by

an official who has never seen the holder means a stigma for life, irrespective of character. By no standard whatever can this latest application of apartheid be justified in a civilised community, or in the long run, even benefit the Whites.—"Sapa-Reuters.

Hatred For Nats

THE attacks on the Union spring not only from so-called humanitarian considerations but deeply and basically from a political context.

Not only has 'sympathy' been aroused in the outside world for the non-White but it has also been coupled with a determined and conscious propagation of hatred towards the Nationalists and the Nationalist Government.

There are people who have never been able to swallow the pill that the Afrikaners are governing this country and they have tried to make of the non-White a lever for breaking the Government, and not so much for doing something for the non-Whites.

In this struggle the help of the outside world has been called in.

This explains all the severity and venom of the attacks on the scapegoat South Africa, the origin of which need not be sought farther than in our own midst.

From leading article in the "Volksblad."

MAHATMA GANDHI—THE LAST PHASE

Vol. I

(Introduction by Dr. Rajendra Prasad)

The book deals with the last phase of Mahatma Gandhi's most tumultuous career. It very beautifully narrates and interprets his most eventful life-story from the year 1944 up to the completion of his Bihar Mission. The author, the authoritative chronicler and interpreter of Gandhiji's life and philosophy depicts with great delicacy, minuteness and accuracy how Gandhiji's ideals of Love and truth, Fearlessness and Fellow-feeling, were put to their severest tests and how, he waded through amidst the forces of darkness and despair all around and brought life and cheer to the Nation and perceived higher and higher truths himself.

With 44 pages of photographs.

Price 32/-

Obtainable from:

'Indian Opinion', P. Bag, Durban, Natal.

Bishop Reeves Says Rand Riots Have Deeper Causes

THERE were far deeper causes for the riots in Dube township which had resulted in a heavy loss of life on September 14 and 15 last year, than the determination of some Zulus to deal with the tsotsi menace, the Bishop of Johannesburg, the Rt. Rev. Ambrose Reeves, said recently during the three hours he attended the Dube Riots Enquiry Commission in Johannesburg.

There were a number of causes which led to the riots, he said, and there would be more outbreaks unless they were recognised and dealt with.

He considered that no racial improvement would take place until ethnic grouping ceased, the plan to compel African women to carry passes was dropped, and Bantu Education was drastically revised.

The municipality should begin to give Africans a greater voice in their own local affairs, he said. Better facilities should be provided for recreation. Employers in industry and commerce should pay better wages, and the hostel at Dube could cease to be run as a compound and be integrated into the life of the surrounding community.

Siting Criticised

The siting of a hostel for 5,000 unmarried men in the middle of a relatively stable African community was bound to raise many problems.

The distance workers had to travel by bus, train or on foot was great, and an undue proportion of earnings had to be spent on fares.

The 1944 Bus-Commission had said that under the national policy of segregation, the "unique phenomenon" had been created of the lowest paid workers having to live furthest from their work.

The Commission had said also: "Transport charges in relation to the workers' wages, or even the total family income, are beyond the capacity of the African workers to pay. Indeed, it may be said that they cannot pay anything. They certainly cannot afford to pay anything more in any direction except by reducing still further their hunger diet."

Bishop Reeves said that the daily fares of 1944 had increased by 42 per cent., and Africans had to pay between 4 per cent. and 5½ per cent. of their income on fares.

Pass System

With regard to the proposed pass system for women, the

Bishop said that the consequences of the system for men were daily before the women's eyes, and they knew only too well what the probable effect would be once they had also to carry reference books.

"They fear violent handling by the police if they commit pass offences, and they know that they may then be arrested and sentenced for such offences, that their children will be left uncared for and they themselves exposed to possible indignities at the hands of policemen stopping them for passes."

"Already," he said, "there is evidence that pensions are being withheld from old people who refuse reference books, and the sick are being denied medical attention if they cannot produce them. No aspect of the pass system has so far aroused such bitter resentment among all sections of the African people as this question of passes for women."

A high authority, Professor E. H. Frankel, commenting on the Tomlinson Commission report, had said that the ethnic grouping of the African nation—the "Balkanisation"—would be as detrimental to the people of Africa as it had been to the people of Europe. Wrapped up with this question was the question of the limiting Bantu Education Act.

Many Projects

Many fund raising projects are being planned. The annual street collection in Durban is to be held on Saturday, 15th March and an earnest appeal is made for volunteers to take collection boxes. A cake sale etc., is also being held at the Post Office corner on the morning of the 15th. Donations of cakes, pickles, Indian sweetmeats etc would be most welcome.

The annual dance arranged by Mr. "Pumpy" Naidoo will be held at the Durban City Hall on Saturday, 15th.

As usual the Indian schools of Natal which annually raise about £1,000 for the Society will be asked to make their annual effort. This year for the first time, the school raising the highest average per child will be awarded the "Save the Blind" trophy for Natal Schools donated in memory of the late Mr. Bainsingh by wife Vidyawati (Mr. V. G. Singh).

The Town Council of Pietermaritzburg has kindly granted permission for the Society on Saturday, 22 March for a street collection. The Queensburgh Town Board has also allocated Saturday, 22nd March. Here again collectors are needed urgently and any person wishing to help is asked to contact the offices of the Natal Indian Blind Society at 463 Queen Street, Durban, Phone 21349.

New Humiliation For Indians

INDIANS who want to travel to other provinces are now required, in addition to a visiting permit, to produce their population registration numbers before being allowed to travel.

A Johannesburg Indian said this is being applied to women and children as well as men. He has been told that special inspectors stop Indian travellers on the roads to ask for their documents.

"To get population registration numbers often involves going to Pretoria. Documentary evidence must be produced to show that the number has been obtained from the Population Registration Office.

"Recently an Indian girl, in Natal on a visit, could not get an aircraft booking back because she could not produce her population registration number."

Appeal By Indian Blind Society

THE annual Fund Drive of the Natal Indian Blind Society and the Arthur Blaxall School for the Blind is to be held during the month of March this year and the members of the Society are preparing to launch out on an all out drive to reach the target which has been set at £10,000 this year.

While this amount may appear to be ambitious, the Society is coming out confident that the people of Natal will respond generously.

It is planned that the proceeds of the 1958 fund drive will be devoted mainly to bringing to completion the Society's second major undertaking, the workshop and occupational centre for adult blind. A property costing £9,999 has already been purchased. The workshop has to be equipped for training blind Indian persons in the art of making mattresses, brushes, brooms and weaving which would enable them to earn a

living in the future and not go ahead from street to street begging to augment the small pensions they receive. The equipment alone would cost about £2,000. In addition to this, instructors would have to be employed and the blind trainees themselves would have to be subsidised until the workshop is able to produce articles for sale. Coupled with this, the Society would have to maintain its contributions amounting to £1,000 per year to maintain the Arthur Blaxall School for the Blind and its hostel.

Russian Scientist Saw "Abominable Snowman"

THE leader of a Russian expedition claims to have sighted an "abominable snowman" on the Pamir Plateau.

Tass, the Soviet news agency, said that Pronin, chief of the hydrological team of an expedition undertaken by Lenin-grad University and the Uzbek Academy of Sciences last August, had seen the "snowman".

It advanced on two feet and its body was covered with a reddish-grey wool. After walking 650 feet in about eight minutes it disappeared behind a rock.

Three days later Pronin again saw the "snowman" on the same ledge. It stood erect on its feet, which were long, and quickly vanished into a cave.

The ledge was located on a rock-like summit in the valley of the Balyandkiik River.

Non-Whites And International Sport

I DON'T think the British Empire and Commonwealth Games Federation (B.E.C.G.F.) or the South African Olympic and Commonwealth Games Association (S.A.O.C.G.A.) quite realise that they are precipitating the sort of international sporting conflict which non-white athletes have been trying to avoid. The latest decision of the S.A.O.C.G.A. on December 12 to postpone consideration of non-white affiliation to white sporting bodies in this country must be construed as deliberate procrastination until after entries close for the 1958 Empire Games at Cardiff.

And the letter of December 15 from the secretary of the B.E.C.G.F. to the "Observer" denying South African non-whites the right to compete until they are affiliated to the international federations controlling their particular sport, not only conflicts with his own previous advice to the non-white bodies in this country. It raises the

By
C. W. M. GELL

spectre of white and non-white organisations fighting each other for the right to be recognised internationally as the only controlling South African body—a fight which the non-white bodies with their lack of colour bar must eventually win, but which in the process will do much damage to both white and non-white sport in this country.

The present dispute began with an application in August by the S.A. Amateur Weightlifting Federation (non-racial and almost wholly non-white at present) to the secretary of the B.E.C.G.F. for membership to allow its representatives to compete at Cardiff. The secretary referred the weightlifters to the S.A.O.C.G.A. "which deals with the South African entry" and added: "I regret that I cannot be of more assistance, but this is clearly an internal matter for you with the S.A.O.C.G.A." No mention, then, of international affiliations". The non-white weightlifters thereupon wrote both to the S.A.O.C.G.A. and to the white (colour bar) weightlifting union for help. On September 28 the chairman of the white lifters' union was reported in the press as saying that his "union could not accept non-European members" and that it had never "really considered their competing in international events because their standard has been a good deal lower than ours."

However, late in October, the non-whites received a letter from the white union's secretary which said: "My union has been in communication with the

S.A.O.C.G.A. about your application for affiliation. As an association affiliated to the S.A.O.C.G.A. we can naturally not amend our constitution without its approval. However (it) has assured us (it) is giving the matter immediate attention with a view to coming to an agreement which will suit everyone concerned." The letter closed with a promise to communicate again shortly and with an offer to meet the non-white officials in informal talks.

After this apparently constructive approach the decisions of the S.A.O.C.G.A. on November 19 came as a very deep disappointment. Some press reports say that the S.A.O.C.G.A. took its stand because "the laws of the country" prohibit mixed sporting competitions. But there are no such laws. And it seems more probable that the S.A.O.C.G.A. stood "on our rules and the policy (custom) in South Africa since time immemorial." In any case Mr. Reg Honey, president, and Mr. Bertie Sims, chairman, made it finally clear (a decision reaffirmed on December 12) that there would be no mixed competition and therefore no selection of non-whites to represent South Africa in international events. Mr. Honey called on all sports affiliated to the S.A.O.C.G.A. to stand together and, if it came to that, get thrown out together from international bodies.

The tragedy of this intransigence is not only its short-sightedness, which has been castigated by a prominent sports columnist in the Afrikaans press; but the fact that the S.A.O.C.G.A. could not have chosen a worse case than weightlifting on which to adopt this attitude. For, whatever the complications in team sports where the races seldom play together on the same field, or even in athletics where performances are subject to wind and track conditions, weightlifting is the one sport in which selection could be made on the basis of poundages lifted and the best lifters in each division, irrespective of race, sent to the Games.

For immediate purposes, then, and while better arrangements

are devised and attitudes slowly revised, this could have been done without mixed competition. But the present attitudes of the B.E.C.G.F. and the S.A.O.C.G.A. will push the non-white lifters into seeking international recognition at the expense of the whites since only one controlling body for each sport in each country is acceptable internationally. Is this really the battle which white sportsmen in this country want to fight in the teeth of the world's disapproval of sporting colour bars?

Its repercussions can be seen in other sports. In table tennis, where the non-white body has displaced the white one in international recognition, and thereby earned itself the revocation of its S.A.R. travel concessions (still available to the colour-bar whites) and all sorts of passport and visa difficulties for tours to and from this country. In soccer, where the colour-bar S.A. Football Association is fighting a desperate rearguard action to retain its international affiliation and lucrative tours to and from overseas, assisted again (or embarrassed?) by a heavy-handed Government withholding passports from those who seek to put the non-white soccer federation's case to the international body.

Non-white sportsmen really are not anxious gratuitously to incur the various penalties of what Dr. Donges has called "sporting treason." They already labour under

sufficient handicaps from chronic shortage of funds, grounds, equipment, skilled tuition and competitive experience. Yet, though club standards necessarily fall far below their white equivalents, non-white standards at the top will certainly bear comparison. Possibly about half of a truly representative South African soccer team would be non-white, and three non-white cricketers would be on the selectors' short list for the final Springbok team. Non-white weightlifters do not claim more than two "possibles" today, though in the past they had some certainties and no doubt will again have.

Thus the demand for an opportunity to participate in international events cannot long be denied. Nor can it be fairly opposed by those who stand for "white leadership with justice" or "separate development to the limit of their abilities." But it has to be reconciled with the rules and conditions of international sporting affiliations and competitions. And the S.A.O.C.G.A. seems wilfully to have jettisoned the one case—weightlifting—on which it would have been easiest for everyone to make a start now, if any non-white lifter qualifies on merit.

If the South African Olympic Committee actually wanted to instigate a world boycott of white South African sport, it could hardly have acted more provocatively on an issue where its standpoint is the least defensible.

Phone 34-1349

P. O. Box 1549.

MASTER BROS.

(PTY) LTD.

WHOLESALE MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS

HOUSE FOR KEEN CASH PRICES

33 West Street, JOHANNESBURG.

Cable & Tel. Add. HARGVAN.

Phone 29368

P. Hargovan & Co.
(Pty.) Ltd.

Earthenware Pickle Jars 3 Gallons 12/6 each F.O.R. Durban
Fresh First Grade Green Ginger 1/2 per lb. " "
Fresh First Grade Garlic 2/- " " " "

Cash with order only.

P. O. BOX 1250.

155/7 Warwick Avenue
DURBAN.

London Letter

(From Our Own Correspondent)

★ ★ ★

February 20th.

SUDAN FRONTIER CRISIS

FOLLOWING closely on Col. Nasser's triumphant merger of Egypt and Syria comes ugly news of Egyptian moves on the Sudanese border. The border was bound, sooner or later, to give rise to friction between the two states unless there was abundant goodwill between them—which there has not been.

Generally the frontier follows the line of Latitude 22 deg. N., but in two important places it runs north of the parallel. Firstly there is a small enclave on both sides of the Nile north of Wadi Halfa. Secondly, there is a large area covering some hundreds of square miles along the Red Sea coast. The advantages to Egypt of including these areas in her territory are primarily economic. The enclave north of Wadi Halfa would be submerged if ever the Aswan dam were built, and Sudan could be expected to claim compensation. The Red Sea coast area contains important mineral deposits. The present crisis between Egypt and Sudan arises out of what appear to be definite Egyptian moves to annex these two areas. The timetable of developments has been as follows:—

February 1.—An Egyptian note to the Sudan Government demanding evacuation of the areas.

February 7.—A second Egyptian note offering in exchange a smaller area south of the 22nd parallel. This was answered by a moderate Sudanese note asking that the matter be left over until the completion of the Sudanese General Election during the next fortnight.

February 10.—A third Egyptian note stating that Egyptian election officials were entering the area accompanied by police to conduct a plebiscite on February 21st on the union between Syria and Egypt.

18. The Sudanese Foreign Minister flew to Cairo where he had talks with Egyptian ministers.

The claims and counter-claims of Sudan and Egypt take the form of accusations that the other has violated the frontier. In Khartoum it seems there has been recruiting of volunteers for the defence of Sudanese territory. The Sudanese say that before they could reply to the third note they received reports of Egyptian troops marching

into the Red Sea area. The Egyptians counter this by an allegation that the Sudanese were the first to move troops in, and that in fact there have as yet been no Egyptian troop movements. They also state that the Sudanese, in making public the facts about the dispute, broke an agreement with Egypt under which the present exchanges of view were to be kept secret. President Nasser himself has denied that there have been any Egyptian troop movements in the area.

The "Manchester Guardian" correspondent in Beirut wrote on February 18: "It is too early and the situation is too confused for clear judgment. But one thing which emerges plainly is that the Sudanese approach to the matter has been conciliatory while the Egyptians have tried to force the issue and get it settled before plebiscite on Friday. Today, while the Sudanese Foreign Minister was on his way to Cairo, the official Egyptian communique was accusing the Sudanese of 'violating Egyptian territory'".

Nigeria

The disturbances which have arisen over the re-introduction of primary education school fees in Eastern Nigeria have continued. On February 12 police used teargas on a crowd of about 6,000 demonstrators near Umua-hia, which is nearly 300 miles east-south-east of Lagos. Earlier the same day Sir James Robertson, Governor-General of Nigeria, issued a statement extending the state of emergency to another four divisions in Nigeria, making 13 in all. On February 18 there was fighting with firearms between demonstrators and the police at Udo. The demonstrators were agitating for the release of women imprisoned for demonstrating against the re-introduced fees. Dr. Azikwe, the Premier of Eastern Nigeria, said the police had opened fire when men in the crowd shot and wounded four policemen.

Three civilians were killed by the police fire. The Eastern House of Assembly has approved by 62 votes to 11 a Government motion to modify the scheme which has aroused such bitter opposition. In future fees will be charged for certain standards instead of on enrolment.

Uganda

In a report on February 12 the "Manchester Guardian" correspondent in Kampala wrote: "The United Congress party in Uganda has abandoned its short-lived boycott of the elections to the Legislative Council. However, while appealing to the public to register as voters, the party announces that any of its members who are elected will refuse to take their seats or accept ministerial posts if offered unless immediate constitutional changes are introduced. A statement issued after a meeting of the party leaders says that the decision to take part in the election is aimed at proving that popular support exists behind the party's policy in its withdrawal from the unreformed Legislative Council, and to prevent present sitting members

who have refused to resign from being returned again."

French Togoland

The Government of French Togoland has banned the opposition newspaper "Denyigba". Publication of the paper in the territory can now be punished by a fine of £200-£600. The paper has a circulation of about ten thousand, and has been a strong critic of the territory's Government. It is most popular throughout the territory, and has just started a campaign for the Federation of the territory with Ghana. The Government has described this campaign as "treason" as the Government favours union with France.

R. VITHAL

Bookkeeping, Writing up Sets of Books, Balance Sheets, Income Tax Returns.

Contact No. 12 Barklys Arcade, 38 Market Street, Cor. Diagonal & Market Sts. Johannesburg. Phone 33-1654.

The Famous Rama Flute Harmoniums

Best Made in India for Quawalie Bhajanic Singer and Bands

NOW ON FOR SALE

Popular size sweet tone, very attractive, complete with case	18	10	0
Standard size Base and Male, very attractive, complete with case	28	10	0
Portable Travelling Style Baja Good for Out-door Party	25	10	0
Coupler Style Loud and Sweet Sound Mohaniton	38	10	0
Leg Press full size complete with extra Swar Bands	43	10	0
Clarinet B/L, just right instrument Indian Bands	18	10	0
Dhill Rabba "The Leader Musical Instruments"	8	10	0
Thubla & Doogi Set to keep in without Thal music sets	8	10	0
Dholak finest of all instruments of Thal (full size)	8	10	0
Tambone (Kanjari) full size with Gingles Bells	1	5	0
Month Organs of all kinds 4/6, 6/-, 7/-, 9/6, & 11/6 each.			
Flute Straight & Side Blowing 2/6, 4/6, 5/6, 17/6, 25/- each			

LATEST RECORDS—Try Us First. We carry largest variety stock. We repair also all kinds of musical instruments. For terms apply:

Sole Distributors for Union of South Africa:

D. ROOPANAND BROS.

(Established 1932)

Music Saloon and Booksellers.

85 Victoria Street, Durban.

Phone 20707.

P. O. Box 2524.

Worked, Lived And Died Among The Poor

London, February 21.

TOUCHING tributes have been paid by British newspapers to the selfless service of an Indian doctor—fifty-four-year old Arabinda Ghauthri who practised at Barkingside, Essex, for the last fifteen years and died two weeks ago.

The "Daily Herald" published a photograph captioned: "His Patients Loved Him." The despatch began: "An Indian will lie in state tomorrow so that 3000 men and women and especially their children can pay their last respects to him. No statesman he, no illustrious soldier. Just a family doctor devoted to the poor."

The despatch mentioned that even when he treated wealthy people privately, he refused all payment saying: "I do not take private patients." Towards the conclusion the despatch said that the lying in state was the patient's idea.

Next day, the "Herald" correspondent said 1,000 doctors and 3,000 patients filed into the surgery to have a last glimpse of the doctor. She quoted several moving stories. One Mrs. Griffiths said children loved the doctor best; "My Ronald, who is seven, is still crying for him." Douglas Warth writing in his

column in the "Herald" said: "I salute the almost unknown Indian who took to doctoring in London's east and on the brink of his fortieth birthday. He worked, lived, and died for the poor people who were his patients and his friends."

Observing that instances of such good dedicated doctors are rare, Warth added: Can you tell me of a doctor who can match-up to Doctor Chaudhuri, a saint in any language, who wore himself out in fifteen years' service to mankind?"

The "Daily Mirror" published a story about the film shown on television showing patients filing past the doctor's coffin.

In the course of an editorial, one of London's evening papers the "Star" said: "Even when near death himself, no call went unanswered, no patient 'untended', no child unloved with that special approach that makes a doctor a family member."

Americans Realise Power With Africans

IN the broad field of world affairs, there was a lesson to be learned from South Africa's racial situation which might deter those who would solve the problem by granting full democratic rights to every adult in the country regardless, said Mr. H. V. Roberts, general secretary of the South African Institute of International Affairs.

He was speaking at a Johannesburg Rotary lunch.

Mr. Roberts has returned from a five-month tour of Europe, the United States and Canada, where he addressed audiences at universities and institutes of international affairs on South Africa's racial problems in the international field.

Mr. Roberts said he told his audiences that, irrespective of internal policies and conditions (which he outlined), there were external factors against which South Africa's problems had to be seen.

"The impressive numbers of the world's non-European peoples, and the even more impressive annual increase in these numbers, are compelling reasons for the United States to seek influence among them," he said.

Quoting Mr. Chester Bowles, a former American ambassador, he said: "American diplomacy

must now recognise that the sources of potential power in Africa lie with the Africans, not with their European rulers.

"In the long run the strategic peoples of this great continent will determine who shall have access to their strategic metals."

It was against such a background, said Mr. Roberts, that he wished to consider South Africa's position.

The pitifully small White minority, he said, found itself in the path of the independence struggle.

BOOKKEEPING IS NECESSARY TO COMMERCIAL SUCCESS: 48 years of successful educational service by the School of Accountancy guarantees to build careers by home study methods. Write for the FREE BOOK "The Direct Way to Success" which gives details of the course. THE SCHOOL OF ACCOUNTANCY, P.O. Box 4592 (ZD) Johannesburg or P.O. Box 1865 (ZD) Durban.

India's Largest Insurance Company At Your Service

The
New India Assurance
Company Limited

SOLE REPRESENTATIVE IN THE UNION OF SOUTH AFRICA
RUSTOMJEE JALBHAY RUSTOMJEE
140, Queen Street, DURBAN.

FOR SERVICE AND SECURITY
CONSULT US FOR
EVERY TYPE OF INSURANCE

P.O. Box 1610.
Residence: 111 Eleventh Avenue,
DURBAN.

Phones:
Office: 25845
Residence: 36413.

Canadian And American Churches To Study Africa

In 1959-60 Protestant churches in Canada and the United States will have Africa as their study for the year. Normally these yearly studies have the participation of about half a million people.

The book Dr. and Mrs. Emory Ross have been asked to edit for this 1959-60 Africa study will try to give at least glimpses into the tremendous changes taking place almost everywhere in Africa. The changes affect fundamental beliefs and practices of millions of Africans, their religion, communal society, economy, relations to land, their law, arts, music, education, power structure, communications, their spiritual and social orientations.

The breadth and depth of change now occurring in most parts of Africa is similar to that through which all "advanced" societies have gone from the primal animistic communal stage. But the speed of change in Africa is greater than has been experienced by any human group of such size in history.

And wherever the speed factor is so vastly and sharply increased in almost any element in man's experience, special and often unprecedented problems are presented. This is the case in such, perhaps in all, of Africa.

Africans

This book will seek to present the views of Africans themselves from various parts of the continent: how and to what degree has Africa been influenced in recent generations from Western Europe and North America by Christianity and by the social, economic, political, judicial, educational and general communications systems that owe much to the Hebraic-Christian ethic?

It will try to give glimpses into such matters as:

(1) How have the animistic religions of Africa been affected?

(2) And Africa's communal societies?

(3) African home and family life, courtship, marriage, children, fidelity, property succession, etc.

(4) The deeply spiritual attitudes of a primary society toward land. How does the alien West's individualistic private ownership and disposition of land react upon African spirits, and upon traditional attitudes of solidarity and communal security.

(5) Have these influences from outside affected the traditional barter economy of the communal society, and succeeded in introducing the cash economy of the individualistic Western society? And what are some of the results in the inner life of African people?

(6) Where urbanisation is occurring, what human strains, problems and hopes are found (a) in the rural communities whence the people come, and (b) in the cities where they go?

(7) In law, what has the introduction of the Code Napoleon and of Anglo-Saxon legal concepts done to customary law and to the traditional sense of right and wrong, innocence and guilt, obedience and resistance?

(8) What changes and strains, if any, are introduced into African society from the West in the arts and recreational activities such as painting, sculpture, music, dances, games, etc.?

(9) Everywhere in Africa, Christian missions and other influences from the West have introduced Western-type education. What have been its effects (a) in changing methods and content of traditional tribal education and (b) in results in African life?

(10) What are some of the human impacts of the whole modern communications complex: steamers, roads, automobiles, airlines, postal service, telegraphs, telephones, radio, newspapers, magazines, books, motion pictures, newsreels, travel, tourists, advertisements, mail-order houses—all of this coming within two or three generations into African society?

"Foreign" Society

To see through Africans' eyes something of the involvement of the Christian religion and of a foreign "Christian" society in such matters will be the objective of the book. The Christian religion has been represented in Africa not only by missionaries but also by men and women in economic, academic, scientific, political and social spheres who have for the most part come from Western countries founded on some principles of the Hebraic-

Christian religion. This total "Christian" impact on Africa will be the basic search within the book.

The book will attempt to present African views as clearly as possible. The contributors, principally Africans, will be encouraged to use their own and others' personal experiences to illustrate their statements. What do these great, swift changes mean to individual Africans?

The effort to get these insights will be made through individual and group interviews, some of them perhaps tape-recorded, with Africans of varied backgrounds and experiences in eight or ten areas of Africa, and through selections or quotations from material written by Africans.

The aim will be for a simple, readable, person-oriented presentation of the subject to people interested in Africa and Africans, and in Africans, relationships within Africa and with the rest of the world. No exhaustive, scientific study is to be attempted.

As far as is known, no such short work of just this nature has been attempted. It certainly presents difficulties and pitfalls. Skilled and diverse help from many sources will be needed if the book is to make a true and beneficial, even though small, contribution to a somewhat better understanding of Africa.

Three gifts from generous American friends of Africa and its people have made possible an unhurried visit by the Rosses in Africa, beginning in February, 1958. Correspondence with friends in Africa and elsewhere is being undertaken. Offers of counsel and help will be appreciated.

The book will be 40,000 to 60,000 words in length, and will be illustrated. Suggestions of appropriate African art for such illustrations are desired. Length and number of illustrations will depend on the material gathered by the editors and on the cost of the production. Funds made available by the supporting donors will aid in this as in other ways. The address of Dr. and Mrs. Emory Ross is 257 Fourth Avenue, New York 10, N.Y. Mail will be forwarded from this address after their departure in February, 1958.

De Blank Astonished

THE Archbishop of Cape Town, the Most Rev. Joost de Blank, writing in the March number of Good Hope, the official organ of the diocese of Cape Town, discusses the Church's place in the political field.

The Archbishop writes: "It always astonishes an instructed Christian when he is accused of interfering in politics or of stepping down into the political arenas. Astonished—that after nearly 2,000 years of Christianity there should still be people who think that the Church has nothing to do with politics..." The doubter should turn to the prophets of the Old Testament and read there how their obedience to God was expressed in a passion for social justice, and should turn to the new Testament and read there how Christ was crucified because he was accused of interfering in politics.

Of course the Church is to be found in the political arena. She would not be true to her Lord if she were not.

Remains True

"It must, however, be remembered that the Church can never commit herself to any particular political party...The Church lives as an element of eternity in a changing world.

She has to remain true to her Lord at any cost and the party she praises today she may have to blame tomorrow..."

Today in South Africa, the Church is accused of political activity because she dares to criticise current racial policies.

"But her accusers fail to recognise that an acceptance of the status quo, of things as they are, is just as much political attitude as is a revolt against it.

Not Proof

"The fact that the Dutch formed Church, on the whole does not criticise Government racial legislation is not proof that Church is not political involved. On the contrary, failure to criticise is just as much a political activity as is the criticism voiced by the Anglican any other church..."

"The conflict arises when politicians step out of their well-defined limits into the theological arena...The church man cannot keep silence even he would, because the honour God himself is at stake."—Sap

Federation Prospects Not Promising Letter To The Editor

THE conflict of European ideas on race relations in the Federation is analysed by an American professor, Dr. Vernon McKay, in the "monthly 'Africa Special Report' published in Washington.

Dr. McKay is professor of African studies at the Johns Hopkins University in Washington.

"If carried out with sincerity and imagination, a policy of partnership among the races of the three territories might provide the transition period necessary to prepare the way for an integrated society, he says.

"The failure of partnership, on the other hand, might jeopardize not only the immediate future of the Federation but also the long-range future of its European population."

In his analysis of European attitudes, Dr. McKay writes: "One pattern of thought is the passive attitude of those who think things are going all right and that nothing needs to be done to improve race relations.

Hesitant Attitude

Dr. McKay continues: "The second thought pattern is the hesitant attitude of those who think something needs to be done but that it is too dangerous to take the first step."

In the centre, according to Dr. McKay, is a larger third group—those who think that something needs to be done and believe that

it is being done as fast as practicable.

"It includes Lord Malvern, Sir Roy Welensky and many of the most influential Federal Party leaders."

The two remaining groups represent opposite extremes.

"One of them is made up of those who think things are going all wrong and that immediate steps must be taken to buttress walls of segregation."

Gap Too wide

In the final group, Dr. McKay places the "extreme liberals"—those who think that immediate steps must be taken to advance the Natives more rapidly.

This view, he says, is held by a small but growing number of reformers.

Dr. McKay considers the Federation's prospects for successful partnership are hardly promising—the gap between the European and the Native is too wide.

"Meanwhile, partnership at least has the merit of being more flexible in spirit than apartheid and it provides a broader framework for the compromise and adjustments necessary to minimize conflicts in the difficult years ahead," he concludes.

Ghana Pleased With S.A.

SOUTH AFRICA'S representation in Accra at the inaugural meeting of the Foundation for Mutual Assistance in Africa South of the Sahara is "very significant," said the "Ashanti Pioneer," an independent Ghanaian paper, in an editorial.

The South African delegation to this first regional effort to coordinate economic resources in the African sub-continent is led by Mr. Robert Jones, departmental head in the Ministry of External Affairs.

South Africa's first move at the conference was to second a Portuguese motion electing Mr. K. A. Gbedemah, the Ghana Finance Minister, to the chair.

This is the first official South African delegation to be received by Ghana. Delegates are also present from six other countries—Belgium, the Rhodesian Federation, France, Ghana, Liberia and Portugal.

"Remarkable"

The "Ashanti Pioneer" said that it was a remarkable fusion of identities that former imperialists, former colonies and South Africa with her inimical policies towards Africans found in Ghana a common forum for constructive thinking and action, purged of bitterness.

The participation of the colonial powers was both natural and welcome, said the "Pioneer."

It described South Africa's participation as very significant.

"Despite her detestable policy of apartheid she is today joining with Black Liberia and Black Ghana on terms of full equality in this great practical essay to co-operate in the effort to raise the living standards of Africans elsewhere.

"One cannot help but hope that from Accra South Africa will go back home to practise charity."—Sapa-Reuters.

Where Police Could Be Better Used

"AN African man has been found stabbed to death at Cato Manor but no arrests have yet been made," read our newspapers reporting about crime committed in the slums. And soon we read about demands to increase the police force to combat such crimes. And true enough we get a horde of police coming to make raids and make arrests, in fact, hundreds.

What crime have all these people committed?

"£3 for possessing shimeyana," is the daily task of the police.

Shimeyana is a beer concoction which is widely brewed in the slums because people prefer it to the other types of liquor and it is a type of beer they can afford to buy.

Believe me or not, I have stayed for nine full years in the slums and I have seen and tasted most of the types of beer concoctions brewed there and I

know the dangers of each one of them because I have had a chance to observe people who drink them.

And why should the police waste all their efforts in making raids for only those people who, after a hard day at work, come home to relax and have a pot of beer? Why don't they fight real crime?

At this time of the year when the evenings are warm, many robbers lurk in cross roads and dark places waiting for someone to rob.

Would it not be a better idea if, instead of making raids for beer brewers and buyers only, the police should patrol all the roads and also go in between the shacks? If, at every crossroads, two police would be on patrol, much service would be done to slum dwellers. And there would be little chance of so much crime committed.

LEON PHAKATHI

We have pleasure in announcing to the general public that we are now specialising in Indian and Pakistani goods. The following are only a few of the many wide range of lines we offer:

CAROM BOARDS.

Ordinary Rubber Cushion	£5	5	0
" Nackle Corner	£4	4	0
Two-In-One Carom Draft Board—			
—Rubber Cush.	£5	15	0
" " " Nackle Corner	£4	15	0

ALL WITH STICKER And MEN. TETS COMP.

AGARBATTI

Gateway of India—Tins 6 Tola 10/6 Each; 3 Tola 5/6
 Three Roses " 6 " 9/- " 3 Tola 4/6
 Lata Mangeshkar " 4 " 4/6 "

3 Jyothi 1/6 Each.

India: Steamer Brand No. 444—8/6 Doz.
 Pakistani: " " No. 444—6/6 Doz., No. 10 16/6 Doz.
 Pakistani: Captain 27/6 Doz., Mysore Soogandh 24/- Doz.
 Pakistani, Rose 24/- doz.; Darbar 37/6 doz.;
 Meelat 37/6 doz.

Also wide range of Sarees, Glass and Plastic Bangles, Immitation Jewellery, Clocks, Toys, Games, Novelties, Radios and Electrical Goods.

A. K. HOOSEN & SONS,

116 Queen Street. Phone 27349. P.O. Box 2168, DURBAN.

NEW GRAMOPHONE RECORDS ARRIVED

		₹.	d.
Hatim Tai	2 Records	16	6
Asha (Rock and Roll)	4 "	33	0
Mr. X	4 "	33	0
Coffee House	4 "	33	0
Shree Mati 420	4 "	33	0
Bhai Bhai	4 "	33	0
Barish (Rock And Roll)	5 "	41	3
Chori Chori	5 "	41	3
Ek-Jhalalk	5 "	41	3
Bhagam Bhaag	5 "	41	6
Naya Andaz	6 "	49	6

Packing charge & postage for Union 5/6 and Rhodesia 7/6.

BHARAT MUSIC SALOON

AND BOOKSELLERS.
(Corner Grey & Lorne Streets)

286 Grey Street,
Phone: 29488,
DURBAN.

BOOKS FOR SALE

Ramzanama—M. K. Gandhi,	2	0
An Atheist With Gandhi—Gora G. Rao	2	0
A Gandhi Anthology (Book I)—V. G. Desai	1	3
Gandhian Ethics—Benoy Gopal Ray	2	6
Basic Education—M. K. Gandhi	2	6
Bapu's Letters to Mira (1924-48)	7	6
For Pacifists—M. K. Gandhi	2	6
The Educational Philosophy of Mahatma Gandhi —M. S. Patel	8	6
To Women—Amrit Kaur	1	0
Drink, Drugs and Gambling —M. K. Gandhi	5	6
To the Students—M. K. Gandhi	8	6
The Gospel of Selfless Action or The Gita According to Gandhiji (Translation of the Original in Gujarati with an additional introduction and commentary) —Mahadev Desai	8	6
What Is Wrong With Indian Economic Life —D. V. K. V. Rao	8	0
Christianity Its Economy And Way Of Life —J. C. Kumarappa	2	8

Obtainable From :

**Indian Opinion,
P. Bag, Durban, Natal.**

MISS NEHMI SORABJEE RUSTOMJEE

has pleasure in announcing that she has been appointed as
Agent for:—

**NATIONAL MUTUAL LIFE ASSOCIATION OF
AUSTRALASIA LTD.**

(INCORPORATED IN VICTORIA, AUSTRALIA.)

ESTABLISHED 1869

**A LIFE POLICY WITH THE NATIONAL MUTUAL
ENSURES ABSOLUTE SECURITY WITH GOOD BONUSES**

Please write or inquire for further particulars:

106 Mansfield Road, DURBAN.

P.O. Box 476.

Telegrams & Cable: "SORABTEM."

Telephones: 47888.

47453.

ओपिनियन

મહાત્મા ગાંધીજીના હસ્તે રાને ૧૯૦૩માં સ્થપાયું.
શ્રુતપૂર્વ તન્ત્રી સ્વ. મણીલાલ ગાંધી

પ્રેમમાં આનંદ છે. પ્રેમમાં માધુર્ય છે. મધુર અને મીઠી વાણી બોલો. તમારા દરેક કાર્ય વડે વાતાવરણને પ્રેમની સુમધથી ભરી દો. પ્રેમથી સેવા કરો. પ્રેમ આપણને જીવન પંથ પર આગળ અને આગળ લઈ જાય છે.
સ્વામી શીવાનંદજી.

પુસ્તક ૫૬ મુ—અંક ૮

તા. ૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૮.

શુક્ર નક્કલ પૈ. ૪

મૌલાના આઝાદનું અવસાન

નયરોષીના હાઈના હાય કમીશનર તરફથી પ્રેસ બ્લેક એક નિવેદન ૨૩મી ફેબ્રુઆરીના બહાર પાડવામાં આવ્યું છે. જેમાં હાઈના જુના આઝાદીના લડવૈયા મૌલાના આઝાદની આછી રૂપરેખા અને તેમના અવસાન ના દુઃખદ સમાચાર આપવામાં આવ્યા છે તે નીચે સુજ્ઞ છે.

મૌલાના અબુલ કલામ આઝાદ

મૌલાના આઝાદ કેંગ્રેસ પક્ષના વર્કીંગ કમીટીના સભ્ય હતાં અને નહેરૂ પછી તેઓનું સ્થાન ગણાતું. તેઓ ધારા સભાના એક વિચાર અને ગંભીર રાષ્ટ્રીય નેતા હતાં.

૧૮૮૯માં મકકામાં એમને કેંગ્રેસની સત્યાગ્રહની લડતમાં જન્મ થયો હતો. એમનું બાળ તેઓએ આગળ પડતો ભાગ પણ અરેબીયામાં પસાર થયું હતો અને ખાનગી શિક્ષકો મારફત તેમનું ભણતર થયું હતું. ૧૪ વર્ષની ઉંમરે એમને પોતા નું આરબીક જ્ઞાન પુષ્ટું કર્યું તેમજ પુર્વનું તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યો પછી તેઓ ઈરાક ઈજીપ્ત સાયેરીયા, તર્કી, અને ફ્રાંસની સુલાકાતે ગયા. ત્યાં પણ ખાનગી શિક્ષણ દ્વારા તેઓએ યુરોપીયન ભાષાને અને સાહિત્ય નો અભ્યાસ કર્યો.

૧૯૧૨માં તેમના પિતાજીને માથે તેઓ હાઈ આબ્યા અને ત્યાં "અલ હીલલ" ઉદ્ અઠવાડીક કલકત્તામાં શરૂ કર્યું. ૧૯૧૪માં હાઈની પ્રીટીશ સરકારે તે અઠવાડીક પ્રતિબંધીત કર્યું અને તેઓને રાંચીમાં નજર કેદી તરીકે રાખવામાં આવ્યા હતાં. ત્યાંથી ૧૯૨૦માં તેમને મુક્ત કરાયા. ૧૯૨૦માં ગાંધીજીએ અસહકારની અળવળ શરૂ કરી હતી તેમાં અને ખીલાફતની અળવળમાં મૌલાનાએ આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. આ અળવળમાં તેમને બે વરસની જેલ થઈ હતી. ૧૯૩૦માં અને ૩૨ માં

તેમની જગાએ આઝાદ આવ્યા હતાં. અને તેજ વરસના ઓગસ્ટમાં તેઓ કેળવણી પ્રધાન તરીકે ચુંટાયા હતાં અને ૧૯૫૨ માં તેમને વિજ્ઞાન અને પુરાતન શોધ ખોળ ખાતુ પણ સોંપાયું હતું કે જેમાં એમને ઘણો રસ હતો. ૧૯૫૧માં કેંગ્રેસ પક્ષના ધારાસભાના નાયબ નેતા ચુંટાયા હતાં. ત્યાર પછી તેઓ તેજ હોદાઓપર ફરી ચુંટણી થતા ચુંટાઈને આવ્યા હતાં. મૌલાના આઝાદે ગુરલીમ વિદ્યાર્થીઓ માટે ઘણા સુંદર પુસ્તકો તત્ત્વજ્ઞાનના અને સાહીત્ય ના લખ્યા છે. તેઓનો કુરાન નો અનુવાદ ઘણો પ્રખ્યાત અને વખણાયલો છે.

હાઈ ડાક્ટરની સુવાસીત સેવા

હાંડનના "ડેલી હેરલ્ડ" ડાપાએ "એના દરદીઓ એને ચહાતા હતાં." એ મથાળા નિચે ફોટા સાથે ડો. અરવીંદ ચૌધરીને ભાવ બીની અંજલી અર્પી છે. ડો. ચૌધરી ઇસેકજના એક પરમણામાં છેલ્લા ૧૫ વરસથી કામ કરતા હતાં અને એક સાધારણ ડાક્ટરજી હતાં. "હેરલ્ડ" વધુમાં કહે છે કે તેના ૩૦૦૦ ના પરીવારે અમુભરી અંજલી તેમને અર્પી જ્યારે તેઓ એ અઠવાડીયા પહેલા જોયોતા અવસાન પામ્યા હતા ત્યારે ૧૦૦૦ ડાક્ટરોએ અને ૩૦૦૦ દરદીઓએ એમના દવાખાના માં જઈ એમના અંતીમ દર્શન કર્યા હતાં. તેઓ સાચા સેવા ભાવી હતાં. બાળકોને ઘણું વહાલ કરતા. ૫૪ વર્ષની ઉંમરમાં તેઓએ ઘણી સેવા કરી અને "તેઓ ગરીબ માટે જીવ્યા અને કામ કર્યું." આ ડાક્ટરની સમજાન પાત્રાની શીલ્મ હાંડનના ટેલીવીઝન પર ખતાવવામાં આવી હતી. અને બાળકો તથા અરિઓ તેમના ફોર્શીન પાસે કુસો કુરકા રડતા તેમાં દેખાતા હતા. બાળકોને તેઓ ખુબ ચહાતા અને તેમને માટે તેમના દરવાજા હમેશા ઉપાડા રહેતા.

“ઇન્ડિયન ઓપિનિયન”

શુક્રવાર તા. ૨૮ ફેબ્રુવારી, ૧૯૫૭.

મૌલાના અબુલ કલામ આઝાદ

હિંદના એક પહેલી હરોલ ના રાષ્ટ્રીય મહાન નેતા તુ ગયા અઠવાડીયામાં અવસાન થયું છે. તેમના અવસાનથી હિંદ ના ઇતિહાસમાંથી એક મહાન આત્માનું દેવલોકમાં ગમન થયું. મૌલાના આઝાદે હિંદની સ્વતંત્રતાની લડતમાં ઘણા આગળ પડતો ભાગ ભજવ્યો હતો. આ ઉપરાંત તેઓ દલ્લખાની ધર્મશાસ્ત્ર અને વિદ્યાન સાહિત્યકાર હતાં.

તેઓ ઇસ્લામ ધર્મના હતાં, અને એમને સુસ્લીમ સંસ્કૃતીમાં તેમના ઉંડા અભ્યાસ પુષ્ટિ લેખો થી ઘણા જ વધારો કર્યો હતો. તેઓ સુસ્ત સુસ્લીમ હોવા છતાં ધર્મને લેદલાવ ન રાખતા ગાંધીજીના વિચારોને અપનાવી તેમના સાથી અને સુસ્ત અનુયાયી બન્યા હતાં. કેંગ્રેસમાં દાખલ થયા પછી તેમનું પાછલુ જીવન કારાવાસ અને આઝાદીની લડતની હાડમારીઓમાં વ્યતીત થયું હતું. તેમના પત્નીને વધોપર સ્વર્ગવાસ થયો હતો. તેઓ એક અખંડ હિંદમાં માનનારાઓમાંના એક નેતા હતાં.

એવો વખત પણ ક્યારેક ક્યારેક આવતો હતો કે જ્યારે એમની ખરી કસોટી થતી. જેમ કે જ્યારે ગાંધીજી અને ઝીણુને માગે જુદો થયો. એટલે કે હિંદ સુસ્લીમ ભીન્ન થયા. અને હુંદલટો તથા કતલો આઝાદી પછી શરૂ થઈ, એ તેમને માટે ઘણા જ કસોટીનો સમય હતો. વળી આવા જ વાતાવરણમાં મહાત્મા ગાંધીજી જેવા એક મહાન પુરુષનું ખલીદાન અપાયું.

સુસ્ત સનાતની હિંદીઓ માનતા કે હિંદ હિંદીનું છે અને સુસ્લીમોને એમાં કાંઈ કંઈ કે ભાગ ન હોવો જોઈએ. બન્ને પક્ષમાં સુસ્ત મતો ધરાવનાર હતાં. સુસ્ત સનાતની સુસ્લીમો પાકીરતાનમાં ગયા, સુસ્ત હિંદી

ઓ હિંદમાં જ રહ્યા. તે ઉપરાંત મહાત્મા ગાંધી, મૌલાના આઝાદ, જેવા અખંડ હિંદમાં માનનારા હબરો પણ હિંદમાં જ હતાં. અને તેઓ “હિંદુ-સુસ્લીમ ભાઈ ભાઈ” એ કહેવને માનતા તેમજ હિંદને પોતાનો દેશ માનતા છતાં કઈ ભરે દીલે એજ હિંદના ભાગલા થતાં તેઓને જોવા પડયા. સમસ્ત હિંદમાં હિંદુ સુસ્લીમ વચ્ચે જે રેડાયું અને રમખાણો થયા છતાં મૌલાના આઝાદ

પોતાના વિચારોને મક્કમ પણે જળગી રહ્યા અને કોમ તથા ધર્મને પોતાના આદર્શમાં આડખીલી રૂપ ન બનાવ્યાં.

આ ભવ્ય આદર્શોને અને ભાગને પરીણામે હિંદમાં આજે હિંદુ સુસ્લીમ એક દીલથી અને એક આદર્શથી બંધાયેને એકજ દેશમાં રહેવા લાગ્યા છે.

પરદેશના મીત્રોના હૃદયમાં મૌલાના એક ચોક્કસ સ્થાન ધરાવે છે. એમના મૃત્યુથી તેઓને જરૂર જોટ જણાશે જ.

હિંદની સરકારના અને હિંદની પ્રજાના આ હુઃખમાં ભારતથી દુર વસેલા આ દેશના હિંદના પુત્રો અને પુત્રીઓ સમભાગી છે. હિંદને એટલો સંતોષ થશે કે તેમના હુઃખના સમયમાં તેમને મૌલાના આઝાદ અને તેમના જેવા ખીલા નેતાઓની હુંફ હતી.

આઝાદની અંતિમ પળો

તાર સમાચાર

હિંદના ઝેળવણી પ્રધાન-મૌલાના આઝાદને શુક્રવાર તા. ૧૯મીના લઘના નો હુમલો થયો હતો નવ ડોક્ટરોએ તેમને તપાસ્યા હતાં. ડોક્ટરો તા દેવાસે જ્યારે જાહેર કપું કે સ્થિતિ ખબર છે ત્યારે પડીત નહેરૂ અને તેમના સાથીઓ વિગેરે તેમને મળવા શુક્રવારે રાતે ગયા હતાં. વડા પ્રધાન ના આમમનની જાણ કરવામાં આવતા મૌલાનાએ આંખો ખોલી હતી અને “ખુદા આરીફ” શબ્દો ઉચ્ચાર્યા હતાં. તેમની સ્થિતિ જોઈ નહેરૂને ઘણા આઘાત લાગ્યો હતો અને નાસીપાસી થઈ હતી.

ડોક્ટરોએ જ્યારે તેમને અંતિમ પળોમાં ઈન્જેક્શન આપવા માંડ્યુ ત્યારે તેઓએ ઈન્જેક્શન ન આપતાં પોતાને ખુદને ખેલે અને તેમની રહેમ પર ડોઝવા જણાવ્યું હતું. તેઓએ કહ્યું હતું કે “મને મહેરબાની કરી ઇશરને બરોસે ડોઝો.”

શનીવારે સવારે ૨-૧૫ ના પોતાના ન્યુ સિલ્હીના આવાસમાં તેમનો જીવન દીપ છુટાયો, આ અખર બધે ફરી વળતાં સમસ્ત હિંદમાં શોકની લામણીઓ ફેલાઈ હતી અને બજારો વિગેરે બંધ રાખવામાં આવ્યા હતાં અને વાવટો અરથી દોડીએ રખાયો હતો.

શનીવારે સાંજે સિલ્હીની જુમ્મા મસજીદમાં ધાર્મિક વિધીઓ કરી લક્કરી માન-સાથે તેમને અંતિમ વિદાય આપાઈ હતી. જ્યારે તેમને કબરમાં સુકવામાં આવ્યા અને છેલ્લી સલામીનું લક્કરી બ્યુચલ વાગ્યુ ત્યારે નહેરૂ દીલા થઈ રડી પડયા હતાં. તેમના અંતિમ સંસ્કારમાં ૫૦ હજાર માણસોએ હાજરી આપી હતી. રાષ્ટ્રપતી રાજેન્દ્રપ્રસાદ રાધાકૃષ્ણન અને પંત પણ પોતાના આઝાદીની લડતના સાથીને છેલ્લી વિદાય આપતા રડી પડયા હતાં.

સમસ્ત વિશ્વમાંથી દિલાસાઓના સંદેશોના વરસાદ વરસી રહ્યો છે. સાત દિવસનો સમસ્ત હિંદમાં રાષ્ટ્રીય શોક પાળવામાં આવશે પ્રાર્થના અને શોક સભાઓ ડેરર ભરાઈ હતી.

શનીવારે ધરત આફ્રીકા અને પરદેશમાંના હિંદના એલગીઓ અને સરકારી કમ્પારીઓની કચેરીઓ બંધ રાખી શોક દર્શાવતો હિંદનો વાવટો અરથી દોડીએ રરકતો રખાયો હતો.

સ્મારક માટેની યોજના ધડવામાં આવી છે. એવી સુચનાઓ થઈ છે કે પારાસભામાં એમની જીમી સુકવી અને તેમના પુસ્તકોને અનુવાદ કરી સાહિત્યનો ફેલાવો કરવો. આરબીક બહુવા માટે શિષ્યવૃત્તિઓ આપવા કંડ ભેગ કરવું.

ગૌહતીમાં કેંગ્રેસનું અધીવેશન

જીનુવારીના ખીલે અઠવાડીયામાં ગૌહતીમાં અખીલ હિંદ હિંદી મહાસભાનું અધીવેશન ડેબર માધના પ્રમુખ પદે બરાયું હતું ત્યારે નિચેના કારણો પસાર કરવામાં આવ્યા હતાં. એક કારણમાં ગોવા પરના વસાહતી શાસન પ્રત્યે ખેદ વ્યક્ત થયો હતો. જણાવે છે કે ગોવામાં પ્રાથમીક અધીકારોનો પણ જાંમ થાય છે. જોમાં રાજકીય ક્ષતિઓ કે જેમાં સ્ત્રીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે તેમના પર અમાનુષી અત્યાચાર શુભરવામાં આવે છે.

ખીલે કારણ ઝેળવણીને લગતો હતો કારણ કહે છે કે ધાર્મિક અસહીષ્ણુતા, નાત જાતના વાડા, વગેરે એકતા વિરોધી બાબતોથી વિવાદોમાં દુર રહેવું ઘટે છે. આ માટે એમનામાં જાનનું ઉચું ધોરણ લાવવાની કોશીષો થવી જોઈએ.

ત્રીલે કારણ આંતરરાષ્ટ્રીય બાબતોને સ્પર્શે છે. કારણ ખાસ કરીને અણુ-સત્તાઓને અપીલ કરે છે કે સ્ત્રીઓની ઉંડા અટકાવવા પ્રથમ પગલા તરીકે અણુપ્રયોગો તાકીદે બંધ કરવા જોઈએ. આનાથી નીઃશસ્ત્રીકરણની દીશામાં અનુકુળ વાતાવરણ સર્જી શકારો. વધુ માં આ કારણ બતાવે છે કે લક્કરી જોડાણથી શાંતી નહીં આવે, ઉઘટ પક્ષે વધુ ખીનસલામતી ફેલાય છે. સર્વત્ર-યુનોના ખતપત્ર પ્રમાણે માનવ અધીકારોનું સન્માન થવું જોઈએ અને એ દીશામાં પ્રયાસો કરવા જોઈએ.

વધુમાં આ કારણમાં દક્ષીણ આફ્રીકા ના સંબંધે પરત્વે ખેદ પ્રકટ કરવામાં આવ્યો છે, સર્વરાષ્ટ્રી સાથે સહકારમાં રહેવાનો તેમ જ જીથખંધીમાં નહીં જોડાવાનો ભારતીય નીર્ણયનું પુનઃ સ્મારણ થયું છે, અને વિશ્વ સંસ્થા માં ખીનને સ્થાન નથી એ અંગે ખેદ દર્શાવાયો છે.

સ્વતંત્ર્ય માટેની પરાધીન પ્રજાઓ ની લડતને ટેકો દર્શાવતાં કારણ અંતમાં કહે છે કે ખાસ કરીને ઉત્તર આફ્રીકામાં વધુ હિંસા અને રકતપાત થાય છે.

કારણ ઉમેરે છે કે ભારતીય વિદેશ નીતી અચરકારક રહે તે માટે દેશનું સંઘટન તેમ જ અનુભુતોષ આવશ્યક છે.

ખાખાને લગતો ચોથો કારણ જણાવે છે કે આખરે તે ક્રેન્ડ સરકાર અને રાજ્યોની સરકાર વચ્ચેના કામકાજમાં હિંદને જ સ્થાન અપાવાનું છે, જે કે આ કામ ધીરે ધીરે હાય ધરાશે. કેમ કે જાતાવળ ઇન્જીનીય નથી. બંધારણ માં માનવ રખાયેલ પ્રાદેશીક બાબતો રાજ્યોમાં અમલ્ય ધરાવતી આજુ રહેશે ને તેમને ઉચીત પ્રોત્સાહન આપવામાં આવશે.

પાંચમાં કારણમાં ખેતી અને જીમી વીપચ સુધારાઓનો સમાવેશ થાય છે.

સ્ત્રીઓનું જીવન

શ્રીમતી મણીબેન પરેશ સરદાર વલ્લભભાઈ પરેશના પુત્રી છે. તેમને પોતાનો પત્ર સંગ્રહ હાલમાં બહાર પાડ્યો છે. ચરોતરના પરેશ કુટુંબમાં નાન પણે મા ગુજરી અથવા પછી ઉછરેલા મણીબેન છોકરીની જાતને ઠેવું અને ઠેટલું વેઠવું પડે છે તે આ પત્રથી આપણને કહે છે. આને તો મણીબેન પરેશ B.A. થયા પછી અમદાવાદ તરફથી યુટાચેલા સભ્ય છે. ઉલ્લા ચાર પાંચ વરસથી તેઓ સભ્ય તરીકે કામ કરી રહ્યા છે. તેઓ આંધીજીને બાપુજી સંબોધે છે અને બાપુ એટલે તેમના પિતા સરદાર—તંત્રી.

પરમ પૂજ્ય બાપુજી,

બ્યારથી ન પરણવાનો નિશ્ચય કર્યો છે ત્યારથી આજની અત્યારની ધડી સુધી તો મને કહી પરણવાનો વિચાર નથી આવ્યો. ગમે તેટલી અચાંત હોઈ, મને તેટલું ચિત્ત વ્યગ્ર હોય છતાં મને એમ નથી થયું કે જો લગ્ન કરું તો શાંતી મળે. ઉલટું એમ જ થયું છે કે લગ્ન કર્યું હોત—મારી અંતિમ અમર બાપુના કહેવાથી તો વધારે દુઃખી થાત. જુદું માંદી થઈને આવી તે પહેલાં ધણી વાર આપઘાત કરવાનો વિચાર એ ત્રણ વરસમાં અનેક વાર થયેલો, પણ ચોક્કસ નિશ્ચય વિચાર ખાસ કહી ક્યો નથી. એક ગંદવાડ પછી વિચાર ખાસ કહી ક્યો નથી. સહેજ કામ વાર બહુ જ વ્યગ્ર થઈ હોઈ ત્યારે એક કે બેથી વધુ વખત નથી આવ્યો. પણ આપઘાત નહિ કરું એ સંબંધી ખાતરી આપું છું. અને એક વાર કહ્યા પછી તો નહિ જ કરું.

હું તો સંસારથી ધરાઈ ગઈ છું. આખરતી અથડાતી અધુક જીવવા હાથ નીચે સુખેદુઃખે ઉછરી છું. મારી રજીએ મેં અત્યાર સુધી કંઈ જોઈ નથી જોયું. એમાંથી બાપુને તો કાંઈય ધણું ખરું ખબર પણ નહીં હોય. મારો સ્વભાવ જ એવો છે કે હું જાગ્યે જ કાંઈને એ વિશે કહું છું. અને છતાં અત્યારે તે દુઃખ આપનાર માંધી કાઢને ત્યાં માંડું હોય અને ચાકરી કરવા બોલાવે તો મને એમ ન થાય કે મને આટલું વિતાડ્યું હતું તો હું શાની જાણ? એવો વિચાર પણ ન આવે એટલું જ નહીં, પણ પછી બની શકે તો જાણ પણ ખરી. મારા બાળપણના લગભગ બધા જ તરંગો, તે તરંગો રૂપે જ રહ્યા હતા. કંઈ તે બધા હવાઈ કિલ્લા નહોતા પણ સંનેજો જ એવા હતા કે જેની અંદર દેખાતી સ્વતંત્ર છતાં પરતંત્ર હતી. પાટીદાર ઝાંતિમાં જન્મેલી છોકરી એટલે થોડાં ધણાં તો તેનાં પણ કળ જોગવાં. મારા ઉમળકા, મારા ઉત્સાહ, આમ બાળપણથી જ નાશ પામવા માંડ્યો હતો. લગભગ ૧૫ની સાલથી આ પ્રકારની ચિત્તની વ્યગ્રતા અનેક વાર થતી આવી છે. તે વખતે નાની હતી એટલે કાંઈ

પરણાવી દો એમ નહોતું કહેવું ધરવું. તે વખતે મેં પણ કંઈ નિશ્ચય નહોતો કર્યો. માત્ર તે વખતે પણ, ત્યારથી ધણી ખરી વાર એકલી રહી શાંતી મેળવી છે. અને બ્યારથી મને એમ લાગ્યું—હું ચોખ્ખું જોઈ છું—કે ઠેટલાંક હું જરા જરામાં રહી પાકું છું કે મને રડવાની ટેવ પડી છે એમ માને છે, ત્યારથી હું બનતા સુધી કોઈ ના દેખતાં રહતી નથી, અમર મારા હૃદયમાં ચતું દર્દ બનતા સુધી કહેતી નથી.

મારી નીરરતાનું કારણ સાધીની ખામી નથી એ હવે તો સ્પષ્ટ થયું, એમ માતું છું. બીજાને ને કહેવું હોય તે મલે કહે અને એક વખત ધારો કે પૂ. બાપુ અથવા તમે પરણાવવાનો નિશ્ચય કરો તો પણ હું હવે નાની નથી કે મને પરાણે પરણાવી

૧. પૂ. બાપુ સાથે હું બોલતી નહોતી તે વિષે અમારા ધરના રિવાજ વિષે શ્રી મહાદેવભાઈ ઉપર પૂ. બાપુએ નીચે પ્રમાણે લખેલું :

તમારો પત્ર મળ્યો. મણિની બાબત તમે લખ્યું તે જાણ્યું. કંઈક મારો દોષ છે જ. પણ હું એટલો કામથી ધેરાધેરા રહું છું કે રાત્રે મોડી રાત સુધી કંઈક ને કંઈક કામ શહેરમાં હોય જ એટલે ડાકટરને ત્યાં જમી લઈ પણ ડાહ્યો અમદાવાદ રહેવા આવ્યો એટલે મણિને કંઈક શાંતી હશે. એમ માનતો હતો. મારી સાથે એ છુટથી બોલી શકતી જ નથી. હું એને બોલાવું તોપણ એ અતિશય અચકાય છે. એ તો એનો વાંક છે એમ નથી. હું પોતે પણ ૩૦ વર્ષને થયો ત્યાં સુધી વડીલ હોય તે જગ્યાએ એક અક્ષર બોલું નહીં. મારાથી મોટા ધરના બીજા હાલ જ હોય તો બોલાવ જ નહીં એવો ધરનો રિવાજ. એ સ્વભાવ પડી ગયેલો. મોટા નાના સાથે બોલે જ નહિ. ક્રૂત ડાહ્યો બહારગામ રહેલો અને મેં જ ઉછેરી મોટા ક્યો એટલે એ તો બધી છૂટ દરેકની સાથે લે.

મણિ તો પ્રથમ તમરી અને બાપુજીની સાથે છૂટ લેતી થઈ છે. અને કામનો લખતાં પણ પહેલવહેલી જ તમારી સાથે શીખી. જેથી મને પણ પ્રથમ તો અજાણ્ય ભરેલું લાગેલું. પણ મને લગે છે કે હવે એનામાં વધારે હિંમત ચાલતી જ નથી. આ સિવાય એવા સંબંધમાં તો આપણે રૂબરૂ મળી એ ભારે વાત કરશું

માસ્ટર બ્રધર્સ (પ્રો.) લીમીટેડ

નવન જાતનાં નાયકન, રેશમી તેમજ સુતરાઈ કાપડ, ઓગો બાળકો અને પુસ્તકો માટે જાતનાં જીવન જીવન જીવન, પુસ્તકો, કારકીર્તિ અને બચ્ચાઓ માટે—બુદ્ધિ, બીજા, બ્લેન્ડેસ, શોલ્સ; નેપોલિયન વિગેરે.

દરેક જાતનાં માલ માટે તપાસ કરવા બહામજી.

૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, બેંગાલોર.

ફોન : ૩૪-૧૩૪૯ — બોક્સ ૧૫૪૯.

ધર્મનું આચરણ

એક વાર હજારત અલી સાહેબને ધર્મની બાબતમાં તેમના વિરોધીઓ સાથે યુદ્ધમાં ઉતરવું પડ્યું હતું. તે વખતે એક વિરોધી સાથે ઘડતાં ઘડતાં તેમણે એને જમીનદોસ્ત કરી મુક્યો. પેલા વિરોધીની તબવાર પણ દુર જઈને પડી. એટલે એ વિરોધીને યથું કે, હવે તેનો જાન જોખમમાં છે. તેથી તે મરણિયો થઈને પોતાનો તિરસ્કાર બતાવવા અલીસાહેબના મોં પર યુક્યો!

અલીસાહેબે સ્વસ્થતાથી મોં. બુદ્ધી નાખીને કહ્યું : "સત્યધર્મની ખાતર મારે તારી સાથે યુદ્ધમાં ઉતરવું પડ્યું હતું. એમાં મારો જાન જાપ કે તારો જાન જાપ, એની મને જરાયે પરવા ન હતી. આ લડાઈમાં મારે કોઈ વ્યક્તિ તરફ અંમત રાગદેવ ન હતો. પણ બ્યારે તું મારા મોં પર યુક્યો, ત્યારે મને તે વખતે તારા પર યુરસો આવ્યો હતો. એ યુરસા ના આવેશમાં હું તને મારી નાખું તો સત્યધર્મને ખાતર તારો વધ મેં ક્યો, એમ ન અણાય. પણ હવે મારો એ યુરસો શાંત થયો છે. તેં મારી પ્રત્યે ખતાવેલા તિરસ્કારને લીધે ઉત્પન્ન થયેલી વેરવૃત્તિ મને તારા તરફ હવે રમી નથી. માટે ઉભો થા; અને તારી તબવાર લઈને તું મારી સાથે ફરીથી લડી શકે છે."

અલીસાહેબના આના ધર્મપરાયણ આચરણની એ વિરોધી પર ઊડી અસર થઈ. તે હજારત અલીસાહેબનાં ચરણ આગળ નમી પડ્યા.

—'લોકજીવન'માં સુકલબાઈ.

ધારાસભામાં પસાર થયેલું આફ્રિકન પ્રતિનીધીત્વમાં વધારો કરવું બીલ

આફ્રિકન ઇલેક્ટેડ પ્રતિનીધીત્વ આઈ થી વધારીને ૧૪ કરવાના સરકારી બીલને કેનીયા ધારાસભાએ મંજૂરી આપી છે. માત્ર ૩૦ જ મીનીટમાં આ બીલ તેના દરેક તબક્કામાંથી પસાર થયું હતું.

સંસદમાં આફ્રિકન યુટાચેલા સભ્યો ઉપસ્થિત ન હતા. એમણે બુધવારે જ તેમના વિરોધ અને અનુપસ્થિતિની નોટીસ આપી હતી કે તેઓ સુચિત ચર્ચાને બોધાઈ કરનાર છે.

વધારાની બેઠકો માટે વર્તમાન મત દાર વિભાગને વધુ બેઠકોમાં વહેંચાશે જો કે ચાલુ સભ્યો ચાલુ રહેશે. આ નવીન બેઠકો માટે ઉમેદવારી પત્રો ૨૦ ફેબ્રુઆરી સુધીમાં બરવાનાં છે તે મતદાન બીજા માર્ચે શરૂ થશે.

ત્રણ પ્રશ્નો

(લીધો ટોલ્સટોય)

એક રાજને વિચાર આવ્યો કે; જો હું એટલું જાણી લઉં કે; મારે માટે કામ કરવાને ઉચ્ચીત સમય કહ્યો છે? અને ઉચ્ચીત વ્યક્તિ કોણ છે? અને ઉચ્ચીત કર્તવ્ય શું છે? તો પછી મને મને તે કામ માં અસહજતાની બ્લીક ન રહે.

આવે વિચાર આવતાં જ એને પોતાના સમસ્ત હેશમાં ઢંઢેરા પીટાવ્યો કે, જે ઠાંધ રારા આ ત્રણ પ્રશ્નો મને જવાબ આપશે એને હું ખુબ મોટું ધનમાં આપીશ.

ઢંઢેરા સાંભળી અનેક પંડીતો આવ્યા અને બધાએ પોત પોતાની રીતે તેના જવાબો આપ્યા પણ એક પણ જવાબથી રાજને સંતોષ ન થયો.

અંતે એકાંત વાસ ભોમવતાં એક સાધુની પ્રખ્યાતીથી આકર્ષાઈ રાજએ નિશ્ચય કર્યો કે એમની પાસે જઈ આ ત્રણ પ્રશ્નો જવાબો મેળવી હું નિશ્ચંત બનું.

રાજ જ્યારે સાધુ પાસે પહોંચ્યા ત્યારે થક હોવા છતાં ધીમે ધીમે જમીન ઠેઠાકીથી તેઓ બોલી રહ્યા હતાં.

રાજ એમની પાસે જઈ બોલ્યા "માની સાધુ, હું તમારી પાસે ત્રણ પ્રશ્નોના જવાબો મેળવવાની આશાએ આવ્યો છું. ઉચ્ચીત કાર્ય કરવા ઉચ્ચીત સમય કહ્યો છે. મારે માટે પરમ આવશ્યક વ્યક્તી કોણ છે અને મારું પરમ કર્તવ્ય શું છે."

સાધુએ વાત સાંભળી પણ કંઈજ જવાબ ન આપ્યો અને પોતાનું બોલ કામ રાજ જ રાખ્યું.

રાજએ થોડો વખત થોભી કહ્યું: આપ યાકો ગયા છે અને આપો હું તમારું કામ થોડો વખત કરી દઉં.

સાધુએ "આશાર" કહી ઠેઠાકી રાજના હાથમાં મુકી અને પાસે ચુપ ચાપ બેસી રહ્યા.

થોડું બોલ્યા પછી રાજએ ફરી તે ત્રણ પ્રશ્નો પુછી એને જવાબ સાધુ પાસે માગ્યો. સાધુએ રાજને કહ્યું "તમે હવે આરામ કરો છું થોડો ધમ કરી લઉં."

રાજએ ના પાડી પોતાનું બોલ કામ ફરી શરૂ કર્યું. એ અઢી કલાક કામ કર્યા પછી રાજએ ફરી એજ પ્રશ્ન પુછ્યો. સંખ્યાનું આગમન થતું હતું. રાજને પોતાની રાજધાનીમાં ફરવાનો સમય થવા આવ્યો હતો. ત્યાં થોડક દોડતું આવી રહ્યું હતું. સાધુએ પોતાની નજર ત્યાં ફેરવી અને રાજ તરફથી ફરી પુછાએલા પ્રશ્નોની અવગણના કરી.

રાજ પણ સાધુ પાછળ પેલા ભાગતા આવેલા મનુષ્ય પાસે જઈ પહોંચ્યા. જોયું તો એક ધામલ કમળેર યજ્ઞ સાધુના પગમાં ઢલી પડ્યો હતો. તેના હાથમાંથી લોહી વહવા જ કરતું હતું.

રાજએ તુરત તેની સારવારનું કામ ઉપાડી લીધું અને અનેક વાર પાટા બદલાવી લોહી વહેતું બંધ કર્યો પછી એને ધીમે રહી સાધુની ઝુપડીમાં ખસેડી થોડું ઘરમ દુધ પાચું. ધામલ અર્ધ ઘુર્ણવર્યામાં પરચો હતો. રાજ થાકને લીધે ત્યાં નીચે જ સુષ્ઠ બયો.

સવારના જ્યારે તેની આંખ ઉઘડી તો સૌથી પ્રથમ એને પેલી ધામલ વ્યક્તીને જોઈ. તેના ખખર પુછ્યા. ધામલે મારી મામતાં જણાવ્યું કે તે આ જંગલમાં રાજને મારી નાખવા વેરનો બદલો લેવા—માટે જ—ફરી રહ્યો હતો.

રાજને મોઝું થતાં છુપાવવાની જગ્યાએથી નિકળી રાજની શોધમાં ફરી રહ્યો હતો તેવામાં રાજના અંધ રક્ષકોએ વહેમ આવવાથી એને ધામલ જણ્યો. ધામલે રાજની ક્ષમા માગી જણાવ્યું કે હું વેરના ઝેરથી અંધ થઈ તમને મારવાનો હતો જ્યારે તમે મારો જન બચાવ્યો છે એના બદલા માં જ તમે છવ્ઠો તો હું સદાને માટે તમારો સૌથી એક અંધ રક્ષક થઈશ. રાજએ તે કબજ્ઞું અને તેને રાજ ધાની લઈ જવાની મોહવણ કરી.

રાજએ વિદાય લેતા ફરી પોતાના ત્રણ પ્રશ્નો સાધુ પાસે મુકી જવાબ માગ્યો.

સાધુ: રાજન તને જવાબ ક્યાર નો મળી ગયો છે.

રાજ: મને નથી ખખર તમે શું જવાબ આપ્યો છે?

સાધુ: મેં જવાબ નથી આપ્યો કુદરતે આપ્યો છે. જે તમે મને મદદ ન કરી હોત ત્યાં બોધને તો તમે પાછા તુરત ફરત અને તમારો જન ભોખમાત અને પછી તમને પશ્ચાતાપ યાત કે હું શું કામ ત્યાં ન રોકાયો? તમારો સૌથી ઉચ્ચીત સમય એજ હતો કે જ્યારે તમે નિસ્વાર્થ ભાવે મને મદદ કરી રહ્યા હતાં.

હું સૌથી આવશ્યક વ્યક્તી હતો કે જેને મદદ કરવાની તમારી ફરજ હતી. આ પછી જ્યારે આ ધામલ યજ્ઞ દોડતો આવ્યો ત્યારે એ ઉચ્ચીત વ્યક્તી હતો કે જેની સારવાર કરવા ની જરૂર હતી. સૌથી ઉચ્ચીત સમય એ હતો જ્યારે તમે એની સારવાર કરતાં હતાં. અને એને માટે તમે જે કંઈ કર્યું એજ તમારું પરમ કર્તવ્ય હતું.

આથી વાદ રાખો કે વર્તમાન એજ છે જે તમારી પાસે છે. તેથી સમય જ સૌથી આવશ્યક છે. જેને નજીકમાં જ દીન દુ:ખી છે તેને વર્તમાન સમય પરમ આવશ્યક એથી જ છે કે તેના પર આપણો અધીકાર છે. પરમ આવશ્યક વ્યક્તી પરમ કર્તવ્ય છે.

મહારાજની જીવન વિશે શીલોસારી

જીજ્ઞેષી તાલુકાની પદયાત્રી કરતા શ્રી રવિશંકર મહારાજે એક જાહેર સભા માં જણાવ્યું હતું કે આપણી પાસે ઘણા પૈસા છે વિજ્ઞાનની અદ્યુત સિદ્ધિ પણ ઘણી છે. આમ બધી અનેકવિધ શક્તિ અને સાધન સામગ્રી છતાં લોકો દુ:ખમાં છે. દા. ત. અમેરીકા, એની પાસે સર્વ કંઈ છે એને બ્લીક છે રશીયાની! રશીયા પાસે પણ જીવવાની ખુબ ખુબ સામગ્રી છે છતાં એને બ્લીક છે યુરીવાલ એના પર ચડી આવશે જેની! એથી એ બ્લીકને કારણે બંને બંધો ચડાવી રહેલ છે. આજની દુનીયાની સ્થિતિ એથી છે કે જરા સરખા તથાપ્રાપ્તું વૃણુલ યુદ્ધ થઈ પડે. વિનોબાજી કહે છે કે એમનો કાર્યક્રમ હોંદ પુરો કરે તો એ કહી શકશે આમ જીવું નોંધજે. અને આવી રીતે વિશ્વશાંતિ રચાવી શકાય.

આમજી માલતાં તેમજે જણાવ્યું હતું પછી છઠ્ઠા ભાગની માંગી. હવે સ્વભાવ કે સ્વરજીવ પ્રાપ્તિ પછી આપણા મોટાં પૈસા તરફ વળ્યા છે ને જુકું કરે છે. આમદાનનો અર્થ મામમાં બોલવાની કળા આપણે ખુબ જ સરસ સાધેલી છે. તેનો દાખલો આપતાં તેમજે જણાવેલું કે એક જણે કહ્યું, 'દુધમાં પાણી ભળેલું છે.' ત્યારે બીજાએ જવાબ આપ્યો કે, 'ના!' પહેલો બોલ્યો 'તું જુકું બોલે છે!' બીજો સોલ્યો, 'ના, હું જુકું બોલતો નથી, મેં પાણીમાં દુધ ભળવેલું છે.' સીનેમાના આજના આપણા રસ અંગે ઉલ્લેખ કરતાં તેમજે કહ્યું કે

"હું મોટો શક્તિશાળી નથી. પણ ભારતના એક મહાપુરુષ નૈષ્ઠિક પ્રહાર્યારી વિનોબાજીએ રાષ્ટ્ર આગળ મુકેલી એક વાત તમને કહેવા માંતું છું. મને જે સમજાયું તે કહું છું એ વાત પ્રાચીન યુનીની જ છે પણ ઢ્ય નવી છે. વિનોબાજીએ એ વાતને અલારના સમયને અનુકૂળ અને સામાન્ય માણસ સમજે એ રીતે મુકી છે. એઓ કહે છે કે આપણે જીવવા માટે જ જીવું નથી પણ જીવાવવા માટે જીવવું છે. જીવાવવાર ધન છે. વિનોબાજી કહે છે કે જે એમનો કાર્યક્રમ હોંદ પુરો કરે તો એ દેશ બીજાને કહી શકશે કે આમ જીવું નોંધજે અને જીવાવવું નોંધજે ને આવી રીતે વિશ્વશાંતિ રચાવી શકાશે."

—સ્વીશંકર મહારાજ.

આપણે આપણા પોતામાંથી અને આપણા જીવનમાંથી રસ યુમાવી દોષો છે ને તે રસ આપણે બીજા અને સીનેમામાં શોધીએ છીએ.

અંતમાં તેમજે જણાવ્યું કે અંગ્રેજો જવાથી ગાંધીજીએ શરૂ કરેલો અહિંસા નો પ્રયોગ અર્થો સફળ થયો છે. બાકીનો અર્થો આપણે અહિંસાથી પુરો કરીએ, એ માટે વિનોબાજીએ એક કાર્યક્રમ મુક્યો છે. આપણી પાસે એ કામ કરાવવા મગિ છે. કાર્યક્રમ લાંબો છે એની શરૂઆત જુદાનથી થઈ છે. જમીન ધરમરૂત છે, મનુષ્યકૃત નથી. પહેલાં એમજે થોડી માંગી,

—ડો. બોન્ની-મીનહાએ હોંદમાં પત્ર-કોરોની પરીપદને જણાવ્યું હતું કે, "દુનીયામાં શાંતીનું બળ યુદ્ધના બળ કરતા વધુ મજબુત છે." ગોવા હોંદ ને. પશ્ચીમ ધરાન ધન્ડોનએશીયાને અને ફેરમોસા ચીનને આપી દેવું નોંધજે.

ભકિતરસ કે જગતીરસ ?

લેખિકા : શ્રી. ધીરજીભદ્રેન પારેખ

‘નવચેતન’

ભકિતરસમાં લીન યવા અર્થે મંદિરમાં ભેગી મળતી સ્ત્રીઓ બ્યારે ‘જગતીરસ’માં જીતરી પડે છે ત્યારે કેવા કેવા વિષયો ચર્ચાય છે અને કેટલા અર્થ-અનર્થ ઉભા થાય છે એ વસ્તુને સરળ શૈલીમાં વણી લેતી આ નવલિકા સ-રસ અને આનંદ આપે એવી છે.

ધુનુભદ્રેન! મેં સાંભળ્યું છે કે તમારી સામેના બ્લોક ખાલી થવાનો છે. હેં સાચી વાત? એ એવું હોય તો મુંઝ! ખબર દેજો હો!

સુકતાબહેનની આ વાત સંભળતાં હાથમાંની માળા જપ્તી ચાંચીને ધનુભદ્રેને જવાબ આપ્યો: ‘બ્લોક તો ખાલી થવાનો નથી પણ હા, તમેલા પરની જે આરડીઓ ખાલી પડવાની છે. પણ એલા! એને તો પાંચડી લેવી હોય મોટી, એટલે આપણા જેવાને ઘડ ન દે. કદાચ પૂછવા જાએ તો માફ નામખામ દેતાં!’

‘નામ તો દેવાનું શું હોય? એટલી જમા તો અમારી પાસે ય, છે. પણ મારા બાઇનો સુરેશ આપડો કેમ વખરે હેરાન થાય છે, તેને ખબર કાઢવા મોકલીશ.’

ધનુભદ્રેન પતિ જીવતા કદી મંદિર આવતા નહિ. નાટક-સિનેમા જ સારે જોતાં. પણ સારી જેવી મિલકત અને ત્રણેક ઓકરાનો વારસો સુકતાને પતિ સ્વમંત્રી થયા પછી નાટકસિનેમાં તબ્બાં દતાં. ધરમાં સુકતાં એટલે તેમની એક બહેનપણીએ તેમને સલાહ આપી ય ‘બહેન! દુઃખને પંપાળીને તું ક્યાં સુધી ધરના યુષ્મામાં બરાઇ રહીશ! મંદિરે આવતી જ, ક્યાવાતી સંભળતી જ અને પુસ્તકાન કરતી જ તો યાંતી મળશે.’

ઉપલી સુચના મુજબ ધનુભદ્રેન મંદિરે જવા લાગ્યાં. થોડાક જ વખત માં ભકતમંડળીમાં આમળનું રયાન મેળવી ચક્યાં. હવે જ તેમને ખબર પડી કે વેદતાં વેદતાં વનવાસ પણ વહાલો ભાજે છે. મંદિરે જવાનાં એ પછી તો એ એટલાં આદિ બની યયાં કે આજકની માંડગીને કારણે કઠોક ન જવાય તો તેમને જીવ બળીને ખાખ થઇ જતો. બીજે દિવસે મંડળીની બહેને તેમને ઘેરી વળીને પુછતી: ‘અરે રાયાં! કામે ક્યાં મરી ગ્યાં? તાં માંડાંમાં દતાં?’

‘તમે તો જાણો છો, નથી કાકી! કે માંડાં હોજ તો ય ધસડાઇને આંબા વખર ન રહું. આ કાલે ઝીમનને ઠીક નોંતું. ડાક્ટરને મોલાવી ઇન્કેકચન દેવડાંયું સારે અધાં કલાઈ આંખ જીવાડી. બા! કે’, પછી ક્યાંથી અવાય?’

પતિની હાબરીમાં નહિ પામેજ એવું માનવાન મંદિરની મંડળીમાં

ટોપી પણ માથે ચે’રતી હશે-અફં ને!’
‘ટોપી તો ભાળી નથી, ખોડું’ તો કેમ કે’વાય? પણ અંબેડામાં નદીની પેઠે રમાશ તો નાંટ જ છે!’

‘તે ધરનું કામકાજ ઠાણુ કરે છે! નોકરને પુછીને કે’ક જાણી તો લો.’
‘નોકર એક નાનકડો ઓકરો જ છે. તે પણ બાઇસાહેબની સાથે જ જામ અને સાથે જ પાછો આવે. સવારે દસથી નીકળી સાંજે સાતે ધરમાં ડુકે છે. પુરખ બાપડો ક્યારેક હાથે કપડાં ઘોતો હોય છે.’

‘મરે રે! મરે! હારે નોકરને હારે યા માટે યુદી જતી હશે?’
‘નાનકડા ઓકરાને સાચવવા વળા. ક્યાંક નોકરી કરતી હોય તો રામ જાણે. જવા દો એને, એને મારને આપણે શું?’

કોઇક ડોસી મોલી ઉઠ્યાં, ‘આપણે શું કેમ? લે વાત તો થાય ને! ધનુભદ્રેન! તમે કંઈક લેવાને બહાને એક દી’ એને ઘેર જાએ ને બધી વાત જાણી લો. વાત કેમ કઠાવતી એ ક્યાં તમને શીખવવું પડે એમ છે?’
‘તમે બધાં કે’ છો તો વાત એક દી.’ બાકી મારે શું! હેં કમળાકાકી! સાચું કે’ને, મને આવી વાતોમાં રસ છે કોઇ દી?’

આ મંડળી આ રીતે ભકિતરસમાં થી ‘જગતીરસ’માં જીતરી પડતી. કુરસદને આવો સારો ઉપયોગ પ્રણુના દારમાં આમ ક્યાં કરતી. જેની પાછળ પડે તેને છોડે જ નહિ! અલકમલકની વાતોનું અહાં અનોખું રસવૈવિધ્ય કેળવાતું.

એક દિવસ બાગીરથી બહેને કહ્યું: ‘એલા! તમારી વાત સાચી છે હોં! મેં એને કાલ બસમાં બરાબર જોઇ. ઓકરો આબાદ એ પુરખના જેવા જ છે હોં! પણ હાથપમ સાવ અડવા! એને સહવા મળુની કે નિધવા?’

‘પણ તમે કંઈ વાત કઠાવી કે નહિ?’ ધનુભદ્રેને પુછ્યું: ‘જીજો બા, માફ નામખામ ન દેતાં હોં. સામે બારણે રે’ ને નકામી તકરાર જાગે. પડે હડા ખાડાંમાં આપણે શું!’

‘હું વાત તો કઠાવત પણ એ લોક અમારાથી પાંચ સીટ દુર દતાં. આજ કાલની આબડીનું પોતાના એવાતણુની ચે પડી નથી લે!’ એમ કહીને મંછા બહેને પોતે પહેરેલી નાકની હીરાની નવી જડ પર હાથ ફેરવ્યો.

‘અહી બહેન! વાહ! આ હીરો ક્યારે લીધો? વાતે ય કરતાં નથી!’
‘હા, બહેન! લીધો તો લેવાઇ મયો. મેંક્યાં પડેલાં નાણાંનું ઠાણુ પુછે છે? એમને તો એમ કે જે બ્યાજ અલ્યું તે, પણ મેં કહ્યું: ધરનાં બીરાં દરદાગીનો ચે’રશે એમાં તમારી જ શોભા વધશે.’

‘ધનુભદ્રેન પાસે તો એથી ચે મોટો હીરો હતો પણ હવે ક્યાંથી પહેરાય? એ મારે એમને જીવ હાંધણી જાયો. એ મોલ્યાં: ‘હો! હો! આરતી આવી. જે જે મારા વાંલા! તારી લીલા અપાર છે!’ કહેતાંકને સી બેરાં ઉડ્યાં ને ‘જગતી-રસ’માંથી એકદમ ભકિતરસમાં મરી પડ્યાં!

હવે તો ધનુભદ્રેન ક્યારેક પોતાને ત્યાં કયાકીર્તન કરાવનાં. એમણે આજ ના કીર્તનમાં સામેના પાડોશીને નોતખાં દતાં પણ એ કોઇ ન જાણ્યાં. એટલે બીજે દિવસે મંદિરમાં ફરી ‘જગતી-રસ’ રલાવા માંડ્યો.

‘શું મેં લઇને આવે? છે જ દાળ માં કાણું! હમણાં તો રૂપ કેવું કાઠ્યું છે? ખાસ્સો પાંચમો જતો હશે.’ ધનુભદ્રેને નવો રસ પીરરમે.

‘તે ધણી-ધણીમાણીને મહિના ન રે?’
‘અમૃતબહેન! તમે ચે શું જાણ્યા-ક્યાં વખર વાતને તોડી પાડતાં હશે? ધનુભદ્રેને એક દિવસ તેના ઓકરાને પકડીને પૂછ્યું હતું: ‘પેલી બાઇ તારે શું, મા થાય?’ ત્યારે ઓકરાએ ના પાડી હતી.’

‘અરે રે! મરે રાયાં માણસો!’ કોઇએ તિરસ્કાર બતાવ્યો.
‘પડે હડા કુવામાં, આપણે શું? મુકતાબેન! તમે પેલું નહિ જાઈ રે જમુના જળ બરવા’ એ બજબ ઉપાડોને?’

ઘેર મયા પછી ધનુભદ્રેનના ઓકરા ઝીમને પોતાની માને કહ્યું: બા! આલેને, આપણે ચિત્રનું પ્રદર્શન જોવા જઇએ.’ ધનુભદ્રેનેને એવાં પ્રદર્શનોમાં બહુ રસ નહોતો પણ ઓકરાએના આગ્રહને વશ યઇ તેમની જોડે પ્રદર્શન જોવાં મયાં,

તેમના નાના પુત્ર મળનને પ્રદર્શન માંનું એક સુંદર ચિત્ર ખરીદીને પોતાને આપવાની મા પાસે દહ કરી. એ ચિત્ર કુંજબલીમાં કમણુ કરનાર ગોપધૂલાનેવું હતું. ધાર્મિક વિષયનું ચિત્ર હંવાથી ધનુભદ્રેને ઝીરવખર નાણાં સુકવીને એ ખરીદી લીધું. ઘેર આવતાં રસ્તામાં ‘ફેમ મેકર’ ને ત્યાં થોડી વાર થોળીને મઠાવી લીધું. ઘેર જઇને ધનુભદ્રેને એ ચિત્ર પોતાના ખાટલા સામેની બોલ પર ‘ટાંબું. સુતાંબેસતાં એ ચિત્રમાંના કૂણુને જોઇ એ બોલતાં: ‘હે મારા અધમહાકારણુ નય! તારી લીલા અપરંપાર છે. કંસને તેં માર્યો, પાંડવોને જીઆયો ને કૌપદીનાં ઝીર પૂર્વા; એમ મારી ખાંવડી પકડજે, મારા નાય!’

હીવાળીની રજા માળવા ધનુભદ્રેનેને ત્યાં એમની નણુંદની ‘દોકરી ગીતા આવે. તેની નબર પેલા ચિત્ર પર પડતાં ને બે લી: ‘મામા! આ ચિત્ર

દેહ સરસ છે! ક્યાંથી લાભ્યાં! મને આપશો?

ધનુષ્ઠને ભોલ્યાં: 'મીના! આ ચિત્રથી તો મારી ભક્તિ વધારે દઢ થઈ છે. એને ચીતરનાર કોઈક 'ભગત જીવ' હશે, નીકર ચિત્રમાં આવા સરસ ભાવ ન આવે.'

મીનાએ તરત જાણી નીચે ઉતારી અને ધ્યાનપૂર્વક ચિત્ર જોવા લાગી. ચિત્રમાં એક રક્ષના મુળ આમુળ ઝીણે અક્ષરે એ ચિત્ર ચીતરનારનું નામ લખ્યું હતું: 'સુવર્ણી.' મીના બોલી: 'મામી! તમે સુવર્ણીબહેનને ઓળખો છો?'

'ના રે બાપુ! સુવર્ણી કે કુવર્ણી કોઈને ય હું તો ઓળખતી નથી. બહુ માઈ મોંદર ને બલી હું. કેમ તારે શું કામ છે સુવર્ણીનું?'

'એ તો આ ચિત્રમાં નામ લખ્યું છે તેથી પૂછ્યું.'

સાંજે મીના મામી બોલે મંદિર ગઈ ત્યારે ત્યાં નવી ચચી થતી હતી. મીનાએ પૂછ્યું: 'કોની વાત કરે છે, મામી?'

'વેલી આપણી સામે રે' છે ને એની. મોટેથી ન બોલીએ, બહેન! વાત વાતને લઈ જાય.'

દેવમંદિરમાં આવી ધૂણાતમક વાતો સાંભળીને મીના નવાઈ પામી. તેને ત્યાં ન અમ્યું, તે બોલી: 'મામી! હું ચેર જાઉં!'

બજબ માતાની ધુનમાં મામીએ હાથમાં ચાર આંગળા હલાવીને મીના ને જવા કહ્યું.

મીના પહેલાં માળના રવેશમાં જઈ ને ઉભી ત્યાંથી સામેવાળાની તમેલા પરની ઝોરડીમાંની એક આરીમાંથી એક ઝોરડીમાંની ફીલચાલ બરાબર નોંધ ચકાવી હતી. એક સ્ત્રી હાથમાં ફલકપાટી લઈને રંગપુરણી કરતી હતી. એ સ્ત્રી ઉંચું ચે જોતી નવોતી. આથી મીનાને એનેા ચહેરો જોવાની જીજ્ઞાસા સંતોષતી નહોતી. આથી એ જીજ્ઞાસા તીવ્રતર બનતી ગઈ.

મીનાને એક યુક્તિ સુગ્રીગળનના દારખાનામાંથી એક બીંતિયો ફટાકડો લાવીને તેજો સામેની દીવાલમાં અડાળ્યો. ધમકાથી ચમકીને એ સ્ત્રીએ મોં ઉંચું, કપું. સામેના રવેશમાં તેજો મીનાને દીડી. મીના પછી સુવર્ણીને ઓળખી ગઈ અને શરમાઈ ગઈ. બોલી: 'સુવર્ણીબહેન! તમે અહીં ક્યાંથી?'

'મામી ચુબરી ગયાં એટલે હું હમણાં બાહરે ત્યાં રહું છું. એમને બાબો નાનેા છે એથી એને સંભાળવો પડે છે. ઉપરાંત મને અહીંની આડસ' કોલેજમાં અભ્યાસ કરવાનું મળે છે. આવને મીના! તું અહીં કોને ચેર આતી છે?'

'મામાને ત્યાં આવી છું. મામી મંદિરથી આવે પછી હું તમારે ત્યાં આવીશ. પછી એક વાત પૂછું? 'ગોપ-ફુલારી'નું ચિત્ર તમે ક્યું છે?'

'હા.' મનનો ભાવ મનમાં જ. ઇલાવીને મીના બોલી: 'તમે થોડા સમયમાં બહુ પ્રગતિ કરી કહેવાય.'

'પ્રગતિ તો ઠીક, પછી ચિત્રકલામાં મને નાનપણથી જ રસ છે.'

મીનાને ચુપ જોઈને ફરી સુવર્ણીએ કહ્યું: 'મીના! તું આવે ત્યારે તારાં મામીને પછી સાથે લેતી આવજો. મને તો કરો જવા-આવવાનો વખત જ મળતો નથી.'

થોડી વારે મંદિરથી પામી આવ્યાં કે મીનાએ કહ્યું: 'મામી! સામે, આપણે સામે જઈ આવીએ.'

ત્યાં શું ઘટ્યું છે? મારે તો એવાં ને ત્યાં નથી જવું. તારે ય ન જવું.' 'પછી એ ફલકાં માણસો છે એમ તમે ચા પરથી માની લીધું? મારી સાથે ચાલો તો ખરાં. હમણાં જ એ બહેને કહ્યું કે તમારા મામીને પછી તેડી લાવજો.'

'એમ? ત્યારે તો સાલ ભેમાએ જતાં આવીએ. હું સાડલો પછી બદલીશ.'

મીનાએ પહેલાં જઈને બારણું ખખડાવ્યું ત્યારે મામી જણી જોઈને બારણું પાસે લપાઈને ઉભાં હતાં. એકલી મીનાને જ દેખીને સુવર્ણી બોલી: 'મામીને સાથે ન લાવી?'

સંતાયેલાં ધનુષ્ઠને તો કુલાઈ બમાં. બોલ્યાં: 'આવી છું ને બેન! કે' દી'ની આવવાનો વિચાર કરતી'તી પછી તમે ધરમાં ક્યાં હો છો?'

અંદર આવીને ધનુષ્ઠને અને મીના બેઠાં એટલે સુવર્ણીએ પૂછ્યું: 'મામીને ચા માફ આવશે કે કોશી?'

સુવર્ણીના વારંવારના 'મામી મામી' ના ઉચ્ચારણથી ધનુષ્ઠનેનેા પુર્વગ્રહ તુટવા લાગ્યો. છતાં ય ફરી એ મનમાં વિચારી રહ્યાં કે 'આનાં માણસો જોનાં બહુ મોડાં હોય છે.' આ સુવર્ણીનાં અંજીપાંચ તરફ જોઈ રહ્યાં. તેની ચક્રારા કરતી ઝીવા અને ઉર્ધ્વગતિ પામેલા તેના ઉરોભાગ તરફ મીટ માંડી રહ્યાં. ત્યાં તો સુવર્ણી બોલી: 'મામી! મારે તમારી એક સલાહ લેવી છે. પંચમાસી પાંચમે મહિને ન આંધિતાં સાતમે મહિને આંધી એ તો કંઈ વધી ખરો? મોરં બાબી હમણાં થોડા મહિના પહેલાં જ ચુબરી ગયાં એટલે થોડો સમય તો જવા દેવા જોઈએ ને?'

મામીને આંધિતા લાગ્યો. જણે ચક્રર આવવા જેવું યયું. પછી જેની જણે આંધી સેંકડો સુવર્ણી હુંલાઈ

ચુકી હોય એવી રીઠી જીભ ઝાઝી વાર ઝુંગી ન રહી શકી. એ જો બાળતું જ બોલી ગયાં: 'ભગવાન તારેાં બાળકને સો વર્ષનું કરે, બહેન! મીના! મંદીરનાં બેરોં ડેવું' ખડ આતાં'તાં? કંઈ જાણવાકર્મો વગર જ! લોકોને પારકી વાતમાં જાડુ રસ!'

'મામી! આ અમારાં પ્રોફેસરનાં પત્ની સુવર્ણીબહેન છે. તમે ને ચિત્ર ને સામી ભોતિ રાખી ભક્તિપૂર્વક રોજ જુઓ છો. એ 'ગોપ-ફુલારી' ચિત્ર એમણે જ દોષ્યું છે.'

'એમ? આ બંદને જ એ ચિત્ર બતાવ્યું છે? મામીના આશ્ચર્યની અવધિ ન રહી. પછી એમણે સુવર્ણી તરફ ફરી કહ્યું: 'આવતાંજતાં રે'જો, હો બહેન! અહીં કોની સાથે રહો છો તમે?'

'મારા બાઈ સાથે. ચારેક મહિના થી 'એ' અમેરીકા ગયા છે, એટલે હું બાઈ પાસે આવી છું.'

'લે હાઈ? ત્યારે એમ વાત છે. પછી બાઈમાણસને મોંજો...'

મીનાને યયું કે મામીની વાતો સુવર્ણીને નકામો આઘાત ઉપજાવશે. તે વચમાં જ બોલી: 'સુવર્ણીબહેન! તમારાં અહીં હોય એ બધાં ય ચિત્રો અમને બતાવોને!'

'બલે.'

બધાં ચિત્રો જોવા પછી અને સુવર્ણી નો પુરેપુરો પરિચય પામ્યા પછી ધનુષ્ઠને કહ્યું: 'એ'ન! તારી સુવાવક હું જ કરીશ હોં.'

સુવર્ણીએ કહ્યું: 'મારાં સાસુ ત્યાં સુધી મને અહીં રહેવા જ નહિ દે, મામી! એમને મારી સુવાવક કરવાની વણી હોંશ છે.'

પરચુરણ

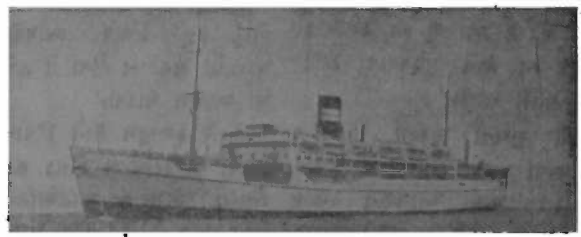
—બીજી પંચ વર્ષીય યોજનાને આધારે નકકી થયું છે કે હોંડનું કોઈ પુણ્ય મામક પાકકા રસ્તાથી નજીક માઈલ કરતા વધુ દુર નહીં હોંય.

—કેનીયામાં માઈ માઈના ૮૫ સભ્યો ની એક અકવારીયા પર ફરી ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.

—ચુબરાત અને કચ્છના કુલ ૨૨૬૫ આમોમાં અહતની પરીસ્થિતી છે આનાં સામના માટે ૨૫ લાખની રકમ મંજુર થઈ છે. પાણી માડાઆ મારફતે કચ્છમાં પ્રદે કરવામાં આવશે.

—ટયુનીસીયા ફેચના તાળામાંથી પ્રકત થઈ પૂર્ણ સ્વતંત્ર યવા ચળવળ કરી રહ્યું છે.

બી-આઇ મુ'બઇ કરાંચી અને ઇસ્ટ આફ્રીકાના બંદરો વચ્ચે મુસાફરી કરે છે.

સ્ટીમર કરંજા ૧લી માર્ચ ૧૯૫૮નાં આવશે.
કરાંચી થઇ મુ'બઇ જવા પમી માર્ચ ૧૯૫૮નાં ઉપહશે.

મુ'બઇ અથવા કરાંચીનું ભાડું:

ફર્સ્ટ કલાસ	એક	બોચક	વગર	પા. ૬૨-૦૦-૦
સેકન્ડ કલાસ	"	"	"	પા. ૧૦-૧૫-૦
થર્ડ કલાસ	"	"	"	પા. ૪૧-૧૦-૦

વધુ માહિતી માટે મળો યા લખો:

શેખ હિમેદ એન્ડ સન્સ
(પીટી લીમીટેડ.)

૩૯૦ પાઇન સ્ટ્રીટ, —ડરબન.

ટેલીફોન: ૨૦૪૩૨ — ટેલીગ્રાફીક એડ્રેસ "કરાંચત."

—શ્રી ટેને એક નવી યુનીવર્સિટી સ્થાપવા સહિત આવતાં ચાર વર્ષો દરમિયાન યુનીવર્સિટી પાઠ્ય છ કોર્સ પાઠવે અને અર્થવાનો ધરોડો રાખવા તું ૨૦મી ફેબ્રુઆરીએ લંડનની પાર્લામેન્ટમાં બજાવાણું છે.

—ટોશીવોથી ૧૯મી ફેબ્રુઆરીએ બજાવાણું છે કે જિત્તર ટોરીવાના વડા પ્રધાન કીમ ઇલસ્ટન અને સામ્યવાદી ચીનનો વડા પ્રધાન માલિએલ સાઇએ એક સંયુક્ત નિવેદનમાં બજાવાણું છે કે જિત્તર ટોરીવામાંથી એપ્રિલની ૩૦મીએ ડેમ્યુનીસ્ટ ચીનનું લશ્કર ખસેડી લેવાની સરખાત યુરોને આ વર્ષના અંતે સંપૂર્ણ લશ્કર ખસેડી લેવાશે.

—લંડનમાં પહેલ વહેલું અને વિચારમાં ડરનું અણતું પોલીટીકલ એક લાખ પાઉન્ડના ખર્ચે એ વર્ષની મહેનત પછી હવે તપ્પાર મધ બનાવ્યાં છે જેમાં જે દ્રવ્ય જોવા માટે વર્ષની જરૂર પડતી તે માત્ર ૪૦ મીનીટમાં ૫૪૦ માણસો ખજાણતું નીરીક્ષણ કરી શકશે.

—લંડનમાં ધીટીશ સરકારે ૧૯મી ફેબ્રુઆરીએ જાહેર કર્યું છે કે પહેલી એપ્રિલથી એડનમાં સ્વતંત્ર લશ્કરી મથકની સ્થાપના થશે.

—પાનાએ જુલાઈ ૧૯૫૬થી આરંભ કરવા પારેલ દર્ય કોર્સ પાઉન્ડના

ખર્ચવાળા પંચ વર્ષો યોજના પર આકામાં પાનાના વડા-પ્રધાન ડો. કવામી નકુમા હે પાર્લામેન્ટ સમક્ષ સ્પષ્ટિકરણ કરતાં ૨૦મી ફેબ્રુઆરીએ કહ્યું છે કે વોલ્ટારીયરની ઇલેક્ટ્રીક પાવર અને એલ્યુમીનીયમ જિપાદનની યોજનાની કેવી રીતે ચરખાત કરવી તે વિષેની તપાસ કરવા માટે અમેરીકાની બલામન સાઇરપે પ્રમુખ આઇજનહાવરે જોર કરી છે.

—જુમધ સમુદના કિનારાથી રાતા સમુદના એકલાય ખંદર મુધી સાત લાખ પાઉન્ડના ખર્ચે વાહન વ્યવહાર માટે ડામરનો નવો રસ્તો ઇજરાએલે દર્ય મહિનામાં બાંધીને પુલ્લો મુકયો છે. જેનાથી સુએઝ નહેરનો ઉપયોગ કર્યો વિના પણ એશીયા તથા આફ્રિકા સાથે યુરોપનો સંબંધ જળવી શકશે.

—સોલસપરીથી ૨૧મી ફેબ્રુઆરીએ એક સરકારી યાદિમાં બહાર પડ્યું છે કે ફેડરલ સરવેના નકશા ખનાવવાના ખાતામાં સોળ આફ્રિકનોને નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા છે.

—છત્તીવાથી નેપલ્સ જતી 'કોસ્ટોફોરો ડોલ્ગો' નામની ૨૯૬૦૦ ટનની એક ઇટાલીયન સ્ટીમર ૨૧મી ફેબ્રુઆરી ને રાતે ૬૦ થીટની એક ંહેલ મચ્છી સાથે અથડાઇ હતી સ્ટીમરનો આમલો બામ બહેલના શરીરના મધ્ય ભાગે

ધુસી જતાં તેમાંથી સુકત થવા સ્ટીમર ને પાછી હાલવી પડી હતી આમાં એક કલાક લાગ્યો હતો.

—લંડનની સોનાની એક પેટી સેમ્યુઅલ મોન્ટેગ્યુએન્ડ કંપનીએ ૧૯મી ફેબ્રુઆરીએ બજાવાણું છે કે રશીયાનું સુવર્ણ જિપાદન સાઉથ આફ્રિકાનાં ૧૭૦ લાખ ઓંસ જેટલું એટલે વીશ કોર્સ પાઉન્ડની કિંમત જેટલું થયાનો અંદાજ આવે છે ૧૯૫૭માં રશીયાએ ૭૫ લાખ ઓંસ સોનું વેચ્યું હતું જે જિપાદનથી અડધા ભાગ કરતા ૨૬૦૪ ઝાણું હતું. આમલા વર્ષે ૪૩ લાખ ઓંસ વેચ્યું હતું.

—લંડનની એક ઘર વેચનારી પેટીમાં ફેરમેનનું કામ કરતા ૨૯ વર્ષના વયના મી. ડબ્લ્યુ. જે. ગ્રોકવેલને કુટમોલની આઠ રમતના લખેલા આંકડા તલન સાચા પડવાથી ૧૫મી ફેબ્રુઆરીએ ૨,૦૬,૦૨૮ પાઉન્ડનું ઇનામ મળ્યું છે જે આ યોજનાનો રોકડ ખર્ચો છે આગળો રોકડ ૨,૦૫,૦૦૦નો હતો.

ભારતના સમાચાર

—ગુજા રાજ્યના ચૌદસો માઇલ દરીયા કીનારે પયરામેલ પંચાણું નાના ખંદરોના ઝડપી અને વ્યવસ્થીત વિકાસ

માટે માઇનોર પોર્ટ્સ એગ્રેનાઇઝેશન નામનું નવું તંત્ર ઉભું થનાર છે અને આ નવું તંત્ર આવતા ફેબ્રુઆરીની આસપાસ કામ કરતું થઇ જનાર છે.

—અમલસાડ-સુરત જીલ્લાના રહીશ પંચજ વસનજી કુલંબજી ૧૦૬ વર્ષે મૃત્યુ પામ્યા છે. મૃત્યુ સમયે તેમને નવા કુરેલા ખતીસ દાંત પશુ હતા.

—આ માસમાં હોંદને ફોર્ડ કાઉંડેશન તરફથી ૨,૧૭૦,૦૦૦ ડોલરની મદદ ગ્રામ્ય ઉલ્લોમના ફેલાવા માટે મળી છે. આ નાણામાંથી ગામડાઓમાં ઉલ્લોમ ના કેન્દ્રો શરૂ કરવામાં આવશે.

રસોઇઆની જરૂરીયાત

શ્રી. ટ્રાંસવાલ પ્રજાપતિ એસોસીએશન દ્વારા સંચાલિત ૭૦ મીન્ટ રોડ, ફોડસ-ખર્મ, જોહાનીસબર્ગમાં આવેલ વિદ્યાર્થીઓના આશ્રમ માટે શુભરાતી રસોઇ કરી શકે એવા રસોઇઆની જરૂરીયાત છે. ઉમેદવારોએ અનુભવ અને પચારની વિમત સાથે નીચે બજાવેલ સરનામે અરજી કરવી અમર મંત્રીને સ્પષ્ટ આવી મળવું.

સરનામું : મંત્રી વિભાગેય રતનજી મીસ્ત્રી, 4a Kort Street, Johannesburg. ફોન : ૩૩-૧૮૮૮

શ્રી કવીન્સલેન્ડ ઇન્સ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ

૧૮૮૬માં ન્યુ સાઉથ વેલ્સમાં સ્થપાઈ છે

આગ અકસ્માત તથા દરીયાઈ માલનો

— વિમો —

તેમજ બધી જાતના વિમાન કામ કરે છે.

ખાસ હિંદી પ્રતીનીધી

શ્રીમતી તહેમી સોરાબજી રૂસ્તમજી

વધુ વિમત માટે મળો અથવા ફૂલખો

૧૦૬ મેન્સફીલ્ડ રોડ — બોક્સ નંબર ૪૭૬ — ડરબન.
ટેલીફોન નંબર ૪૭૪૫૩ અને ૪૭૮૮૮.

સામાજિક ખબરો

બાણુવા ભેગ ?

સાબાર સ્વીકાર

રૂડીપોર્ટ સીલક બજાર પા. ૧-૧-૦
 એમ. વીકલ, નો'બર્ગ., શી. ૯-૬
 સામજીકાઈ લક્ષુભાઈ મીસ્ત્રી,
 મીડલબર્ગ, પા. ૨-૨-૦
 રમેશચંદ્ર ડાહ્યાભાઈ,
 યુટનહેમ, પા. ૧-૧-૦
 હરીભાઈ કે. ડાહ્યાભાઈ,
 યુટનહેમ, પા. ૧-૧-૦
 મનજર બંધસાં, પા. ૧-૧-૦

પક્ષીઓમાં માત્ર 'હર્મીંગ બર્ડ' નો
 એવું છે કે જે હવામાં પાછળ (રીવર્સ)
 પણ હરી શકે છે.

ગૃહિણી માટે ઉપયોગી

પાઉનો શીરો !

બનાવવાની રીત

સામગ્રી : એક રતલી પાઉ, ૨
 કાંદા, આઠ લીલાં મરચાં, કૈયમીર,
 તાળિયેર, છર, મીઠુંને હળદર.

રીત : પાઉના એકદમ ટુકડા
 કરવા, બહુ બળાં ગયેલા ભાગ ન
 લેવો, ટુકડાને મોટા વાસણમાં સારી
 ચેડે ઘી મુકી છરાનો વધાર કરી
 કાંદા બારીક કાપીને તથા મરચાં
 કાપીને નાંખવા, કાંદા લાલ ચાપ
 એટલે મીઠું ને હળદર નાખવા,
 પછી પાઉનો જુકા નાંખી બે પાંચ
 મીનીટ ટાંકી રાખવું અને કૈયમીર,
 કૌપરું ભભરાવી નીચે ઉતારી લેવું.
 નાસ્તામાં આ ચીજ બહુ સ્વાદિષ્ટ
 લાગે છે.

બેનેને નવી વાનગીઓ નીચેના
 સરનામે મોકલવા વિનંતી છે.

'Indian Opinion',
 P. Bag, Durban.

લગ્ન

મીડલબર્ગ (ફ્રાંસવાલ) નિવાસી શ્રી
 સોમાભાઈ લક્ષુભાઈ મીસ્ત્રીની પુત્રી
 ચી. પ્રબાવતી બેનના લગ્ન ઘોટસ
 નિવાસી શ્રી મકનભાઈ નેગીભાઈના
 પુત્ર ચી. પરભુભાઈ સાથે અને બીજી
 પુત્રી ચી. લીલાવતી બેનના લગ્ન
 એરમેલો નિવાસી શ્રી દુલ્લભભાઈ
 ભુધીઆભાઈ પ્રગ્નપતિના પુત્ર ચી.
 હમનલાલ સાથે મીડલબર્ગ મુકામે તા.
 ૧૬-૨-૫૮ને રવીવારને દિવસે થયાં
 હતા, જે શુભ પ્રસંગે કેટલીક સંસ્થા
 આ તરફથી કુલદાર સાથે આશીર્વાદો
 આપવા હતા, અને પક્ષી તરફથી
 આ પ્રસંગે કેટલીક જાહેર સંસ્થાઓને
 દાન આપવામાં આવ્યાં હતા.

દુરદુરથી નવ પરિણીતોને આશી-
 વોદ આપવા પધારેલા સૌને બાળને
 પક્ષી આ પત્રદારા આભાર માને છે.

લુસાકાના રોપલ આર્ટ રહુડીઓના
 શ્રી દુલ્લભભાઈ ડાહ્યાભાઈના લગ્ન
 કર્યવના ડાહ્યાભાઈ વનમાળીભાઈની
 પુત્રી શ્રી મંજુલાબેન સાથે તા. ૨૩-
 ૨-૫૮ના એવોલેન ધિએટરમાં શુભેચ્છો
 ના શુભાપિયો સાથે થયા હતાં.

સુહૃદવતા માટે મિત્રો અને સ્વજનો
 નો આ પત્રદારા તેઓ આભાર માને
 છે.

માથે બાંધવાની રીબન અને વેણીઓ

મખમલ, સાટીન, ટાફેટા સીલકની, રીબન અનેક રંગ, ડીઝાઇન
 અને સાઈઝમાં મળશે, લગ્ન મંડપ અને મોટર શાણુગારવા જથ્થા
 બંધ મળી શકશે.

બરચા માટે મખમલ, અને રેસમ તથા ફેલ્ટની ટોપીઓ કીફાયત
 બાવે બનાવી આપવામાં આપશે.

અંગોટે બાંધવા મખમલ, રેસમ, કોટન વિગેરેના કુલોની રંગ
 રંગની વેણીઓ અને અનેક પ્રકારના ક્રોચર્સ મળશે.

ઠેકાણું : માથરો હેટ્સ (મો.) લી.
 લેડીઝ એન્ડ ચીલ્ડરન હેટ મેન્યુફેક્ચરર,
 ફોન : ૨૨૦૩૮૫ પહેલે માળે,
 બોક્સ ૧૦૮૫૭. માર્ટર મેન્સન્સ
 ૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, — બેહાનીસબર્ગ.

પુસ્તકો

ગાંધીજીના પ્રકાશનો

ધર્મ મંથન	૪ ૩
કેળવણીનો કાયરો	૫ ૦
નિલ્ય મનન	૨ ૦

મનુષ્યને ગાંધી કૃત

એકલો અને જે	૬ ૦
હલકતાનો અગત્યકાર	૨ ૦
બિહારની કોમી આજ	૬ ૦

બીજા નવલકથાના પ્રકાશનો

પુર્વ આરીકામાં	૬ ૦
સત્યાગ્રહની સખતપત્રી (ગાંધીજીએ કરેલા પાંચ સત્યાગ્રહની આજી રૂપરેખા અને ગાલીલી)	૬ ૦
લોક માન્ય ટિલકવું જીવન ચરીત	૬ ૦
હોંદની અંગ્રેજ વેપાર યાદી ૧૬૦૦ થી ૧૮૦૦ નો ઈતીહાસ	૮ ૬
મનુષ્યની સર્વાંગીય કેળવણી	૮ ૬
જીવનનો આનંદ	૧ ૬

જવાહર કૃત

મારું હોંદવું જીવન દર્શન	૧ ૦ ૦
જગતના ઈતિહાસવું રેખા દર્શન સાથે બાળ બાળને સાથે	૧ ૨ ૬

મળવાનું ઠેકાણું :

Indian Opinion,
P. Bag, Durban,—Natal.

નવલ કથાઓ

ઋણ મુક્તિ	૭ ૬
નીલ પંખી (નાટક)	૫ ૦
ગોદાન (બંગાલીનો અનુવાદ) ભાગ ૧. ૨. સેટના	૧૬ ૦
ચોરાની વાતો	૩ ૦
બહીષ્કાર	૧ ૦
પ્રતીષ્ઠ	૭ ૬
સાગર સામ્રાટ	૬ ૦
દ્વીરેફની વાતો	૩ ૦
પૌરાણિક નાટકો	૫ ૬
ચોવન ભાગ ૧. ૨. સેટની	૧૨ ૦
હરીયા વાટ	૧૦ ૦
વસુંધરા	૬ ૦
ઉલ્લો પ્રયોગ	૭ ૬
સ્વાધ્યાય ભાગ ૧. ૨. સેટના	૧૩ ૬
હુર્મી	૮ ૦
જ્યસોદ સિદ્ધરાજ	૧૦ ૦
માનવતાના મુલ	૭ ૦
ઉલ્લો અભિનય	૬ ૬
કપાલ કુંડલા (બંગાળી મંદ)	૬ ૬
અણુપ્રટ પાર	૭ ૬

Obtainable from:

INDIAN OPINION,
P. Bag, Durban, Natal.

લબ્ધ પ્રસંગો માટે-

અમને મળો.

સુરતી જામણના અને સ્પેશ્યલિસ્ટ ડીએ.

શ્રી કેપીટનની અગત દેખરેખ નીચે યુનીયનના અને રોટેસીયાના - કોઈ પણ ભાગમાં તમારે યુદ્ધમાં આવી રસોઈ કરવાનો અંગે સંપર્ક કરવો.

કેપીટનસ બાલકની હોટેલ

(ધી કેન્ટર મીકાઈ હાઉસ)

એ અને વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટના બુલ્ડોગર - ડરબન.
ફોન નંબર ૨૩૪૧૪ ટેલીગ્રામ: KAPITAN.

ધીરુભાઈ પી. નાયક

બુલ્ડોગર, બુલ્ડોગરી, બીજાનાં અને જનરલ એજન્ડ
હોટેલના અગત દુનીયાના કોઈ પણ ભાગની કોઈ કોઈ અગત જમીન
માગે બુલ્ડોગરી કરવા યેર બેઠાં અમારી મારફતે બુલ્ડોગરી કરો.
જામી, આગ, ચોરી, કુલ્લક, બહુમાત, પ્યોટાસ, વિગેરેના નીમા અને
વતરાની આપીએ છીએ.

ઈન્ડમટેક્સ, પરસનલ ટેક્સ, હિસાબના ચોપડા લખાવવા રેવન્યુ સ્વીચરન્સ
સર્ટીફિકેટ કે નેપારના લાયસેન્સો. 'પાસપોર્ટ' તેમજ ઉખીએશનને લખવી
ખાલતોમાં કોઈ પણ કી લીધા વિના અમે મફત સલાહ આપીએ છીએ.
નેશનલ ઓયુનિયન ઓફ એસોસીએશન ઓફ આસ્ટ્રેલિયા અને ચોઈશાપર
ઈન્ટરનશનલ કંપની લીમીટેડના પ્રતિનિધિ.

Phone : 33-9033. 26 Barkly Arcade,
Cor. 38, Market & Diagonal St., J'BURG.

તાજું ઉમદા ફ્રુટ

આંખા અબ્બ, લીલી અબ્બ, રતાળ અને સુરણની મોસમ
માલુ છે. આડુ શી ૧-૬ રતાલ, લાસણ શી. ૨-૦ રતાલ.
પાપક નંબર ૧ શી. ૧૦, નંબર ૨ શી. ૮ ૧૦૦.

ક્યુરી અને ગ્રેમલી પાન જાનર માવ, પોરટેજ જાડું. પાસ્ટીટ ગોલ
શી. ૧૦-૬ લાંબી અને રહેવેર પાસ્ટીટ શી. ૧૧-૧ ૩૩૫.

રોટેસીયા, ન્યાસાલેન્ડ અને બ્રિટિશન કોંગોના બોરડો ૬૫૨ પુરફ
ધ્યાન આપી કોઈ પણ વસ્તુ પરમીટ કરાવી મોકલશે.

All prices subject to Market fluctuations.

A. KADER & Co., (PTY) LTD.

WHOLESALE FRUIT MERCHANTS

P. O. Box 251. DURBAN.

ફરનીચર! ફરનીચર!! ફરનીચર!!!

બેડરમ છુદ, હાઈનિબ્રમ છુદ, વોઈશીબ, હરેસીબ એસ,
સાઈક વોઈ એફીસ ડેસ્ક, છુક કેસ, ટેબલ, તાલન કીકાચત
માને ખરીદી સહીયા. બંને પધારી લાભ લેવા છુકયો નહિ.

—બોક્સ, ટેબલ અને ફીચન હરેચર—

ને હમારી દેખરેખ નીચે તઈયાર યાચ છે. તેનો સ્ટોક હમેશાં તઈ-
વાર રહે છે. માત રોકડા ભાવોના પ્રાઈસ લીસ્ટ મંગાવો અને વેપાર
આગલ વધારો.

L. MISTRY

51 BREE STREET, BURGERSDORP, J'BURG.

PHONE 33-4691.

BOX 2526.

હોંકની મોટામાં મોટી વિમાની કમ્પની તમારી સેવામાં

—ધી—

ન્યુ ઈન્ડીયા ઈન્ટરનશનલ

કંપની લીમીટેડ

સાઉથ આફ્રિકાના એકજ મુખ્ય પ્રતિનિધિ

ફ્રેસ્ટમજી બલભાઈ ફ્રેસ્ટમજી

૧૪૦ કવીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન — નાટાલ.

સેવા અને નિર્ભયતા

માટે અમને મળો.

ખધી જાતના વિમાઓ અમે ઉતારીએ છીએ.

પી. ઓ. બોક્સ ૧૬૧૦.

રેસીડેન્સ : ૧૧૧ કલેવનથ એવન્યુ,

ડરબન.

ટેલીફોન:

ઓફીસ : ૨૫૮૪૫

રેસીડેન્સ : ૩૬૪૧૩.